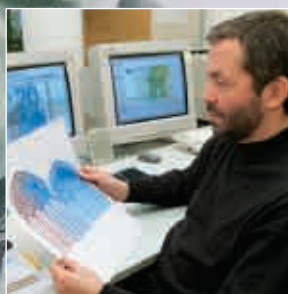

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕВРОСИСТЕМА

КРАТЪК
ОБЗОР НА
ЕВРОБАНКНОТИТЕ
И ЕВРОМОНЕТИТЕ

ИСТОРИЯ НА ЕВРОТО – НАШИТЕ ПАРИ

ИСТОРИЯ НА ЕВРОТО – НАШИТЕ ПАРИ

КРАТЪК ОБЗОР НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ И ЕВРОМОНЕТИТЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ

7	ПРИЛОЖЕНИЕ: ИЗВАДКА ОТ ТЕХНИЧЕСКОТО ЗАДАНИЕ ЗА ДИЗАЙН НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ	33
---	---	----

ГЛАВА I
ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА
ПОДГОТОВКА

9	ГЛАВА 3 ПРОИЗВОДСТВО	35
---	-------------------------	----

10	ЕМИТИРАНЕ НА ЕВРОБАНКНОТИ И ЕВРОМОНЕТИ
10	НАИМЕНОВАНИЕ НА ВАЛУТАТА И СЪЗДАВАНЕ НА СИМВОЛА
12	ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КУПЮРИТЕ
12	ВРЕМЕ НА ВЪВЕЖДАНЕ НА НОВАТА ВАЛУТА

10	ОТПЕЧАТВАНЕ НА ПРОТОТИП НА БАНКНОТИТЕ	36
10	ПРОБНИ БАНКНОТИ	36
12	СЪЗДАВАНЕ НА ПЕЧАТНИТЕ ФОРМИ	37
12	НУЛЕВА СЕРИЯ БАНКНОТИ	38
12	ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО	40

ГЛАВА 2
ДИЗАЙН

17	ПРАВНИ АСПЕКТИ И ВЪПРОСИ НА СИГУРНОСТТА ВЪВ ВРЪЗКА С ДОСТАВЧИЦИТЕ	41
18	ИЗРАБОТКА НА ХАРТИЯТА	42
22	ПЕЧАТ	44
22	УПРАВЛЕНИЕ НА СЕРИЙНОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ЕВРОБАНКНОТИ	48

18	ИЗБИРАНЕ НА ТЕМА ЗА ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА БАНКНОТИТЕ
22	СЪЗДАВАНЕ НА УДОБНИ ЗА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ БАНКНОТИ
22	КЛАСИРАНЕ НА ПРОЕКТИТЕ
24	ДОПИТВАНЕ ДО ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ВЗЕМАНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНО РЕШЕНИЕ
28	ДИЗАЙН НА ЕВРОМОНЕТИТЕ
30	ИЗГОТВЯНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНИТЕ ПРОЕКТИ

ГЛАВА 4 ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОЛИЧЕСТВОТО БАНКНОТИ ЗА ОТПЕЧАТВАНЕ	51
ОБРАЩЕНИЕ НА БАНКНОТИТЕ И БАНКНОТНИ ЗАПАСИ	52
СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ЗА ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО	54
ПРЕДВАРИТЕЛНО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА БАНКНОТИ И МОНЕТИ	55
ПЪРВОНАЧАЛНО ЗАРЕЖДАНЕ И ПОДЗАРЕЖДАНЕ	56
УЛЕСНЯВАНЕ НА ТЪРГОВЦИТЕ НА ДРЕБНО ПРИ ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО	59
ПУСКАНЕ НА ЕВРОТО В ОБРАЩЕНИЕ	60
ИЗТЕГЛЯНЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКНОТИ И МОНЕТИ ОТ ОБРАЩЕНИЕ	62
ПРЕНАСТРОЙВАНЕ НА БАНКОМАТИТЕ И АВТОМАТИТЕ, РАБОТЕЩИ С ПАРИ В БРОЙ	64
ОБМЯНА НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКНОТИ ПО НОМИНАЛНА СТОЙНОСТ	66

ГЛАВА 5 КОМУНИКАЦИЯ

ПОДГОТВЯНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ЗА ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО	69
ИНФОРМАЦИОННА КАМПАНИЯ „ЕВРО 2002“	70
ПРОГРАМА ЗА ПАРТНЬОРСТВО	72
НАЦИОНАЛНИ РАЗЯСНИТЕЛНИ КАМПАНИИ	73
ПРОУЧВАНИЯ ЗА КАМПАНИЯТА	74
УЕБСАЙТ НА КАМПАНИЯТА	76
РАБОТА С ПРЕСАТА И ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА	78
МЕДИЙНА КАМПАНИЯ	79
	80

ГЛАВА 6 ЗАЩИТНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ

ГЛАВА 7 НАСТОЯЩО И БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ

83

89

ИСТОРИЯ НА ЕВРОТО – НАШИТЕ ПАРИ

ПРЕДИСЛОВИЕ

Единната валута на Европа – еврото – води началото си от 1 януари 1999 г. Три години след тази дата обаче тя все още е „виртуална“ валута, която се използва основно от банките и финансовите пазари. За повечето хора става реална и осезаема едва на 1 януари 2002 г. – датата на пускане на евробанкнотите и евромонетите в обращение. Сега те са част от ежедневието на повече от 300 милиона европейски граждани.

Въвеждането на новите пари в 12 европейски държави, както и самото преминаване към еврото е историческо събитие, предшествано от години щателно планиране и подготовка. „История на еврото – нашите пари“ разкрива събитията зад сухите факти, очертава дългата поредица от решения и действия, през които преминават парите от художествения проект до печатната плака и от централната банка до потребителя.

Европейската централна банка (ЕЦБ), националните централни банки, правителствата на държавите от еврозоната, Европейската комисия, печатниците за банкноти, монетните дворове и работещите в много други области, особено в банките и търговските обекти, преминават през множество предизвикателства, трудности и рискове.

Логистичната подготовка за банкнотите и монетите започва още през 1992 г., когато още никой не знае как точно ще изглеждат и как ще се наричат новите пари. Въпросът с художественото оформление на банкнотите е решен през 1996 г., когато Европейският паричен институт – предшественикът на ЕЦБ – избира чрез конкурс окончателния проект. През 1998 г. е пуснат пилотният тираж. Зареждането на банките и търговските обекти с новите пари започва четири месеца преди 1 януари 2002 г. – датата на пускане на еврото в обращение. През този период са пренастроени милиони банкомати и автомати за продажба на стоки в еврозоната.

Комуникациите също са съществена част от подготовката. Всеки трябва да бъде осведомен как ще изглежда еврото и как да замени старата валута с новата. Информацията се разпространява възможно най-широко чрез телевизионната, печатната и интернет рекламата, както и чрез други информационни канали, като основна роля изиграва проведената от ЕЦБ и 12-те национални централни банки от еврозоната информационна кампания „Евро 2002“. Правительства, държавни институции, търговски и доброволни организации също работят в тясно сътрудничество, за да достигне информацията до всеки.

В крайна сметка въвеждането на еврото преминава гладко, а новите банкноти и монети вече са неразделна част от нашето всекидневие – в собствената ни страна и в чужбина. Надявам се да прочетете с удоволствие тази история на еврото – нашите пари.

Жан-Клод Трише
Председател на Европейската централна банка

ГЛАВА I

ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА ПОДГОТОВКА

Сградата на местната управа на Лимбург в Маастрихт, където се провежда заседанието на Управителния съвет на Европейската централна банка по повод десетгодишнината от подписването на Договора от Маастрихт през 1992 г.

ЕМИТИРАНЕ НА ЕВРОБАНКНОТИ И ЕВРОМОНЕТИ

Евробанкнотите и евромонетите са пуснати в обращение през 2002 г., но планирането и подготовката за тяхното въвеждане започва още в началото на 90-те години на XX век. На 7 февруари 1992 г. в Маастрихт е подписан Договорът за Европейския съюз. В него се определят правомощията на Европейската централна банка (ЕЦБ) и на правителствата и националните централни банки на 12-те държави от еврозоната по отношение на емитирането на еврото. Той постановява, че ЕЦБ има изключителното право да разрешава емитирането на банкноти в рамките на еврозоната, но те могат да бъдат емитирани както от ЕЦБ, така и от националните централни банки (НЦБ). Тъй като обаче ЕЦБ не извършва касови операции, националните централни банки са тези, които пускат и изтеглят от обращение, обработват и съхраняват банкнотите.

Банкнотите в обращение се отразяват в баланса на ЕЦБ и НЦБ по определен алгоритъм, независимо от това в коя държава реално се намират в обращение. На практика броят на банкнотите в обращение в дадена страна вече не може да бъде определен поради неотчитаните презгранични парични потоци в еврозоната, например от туризъм.

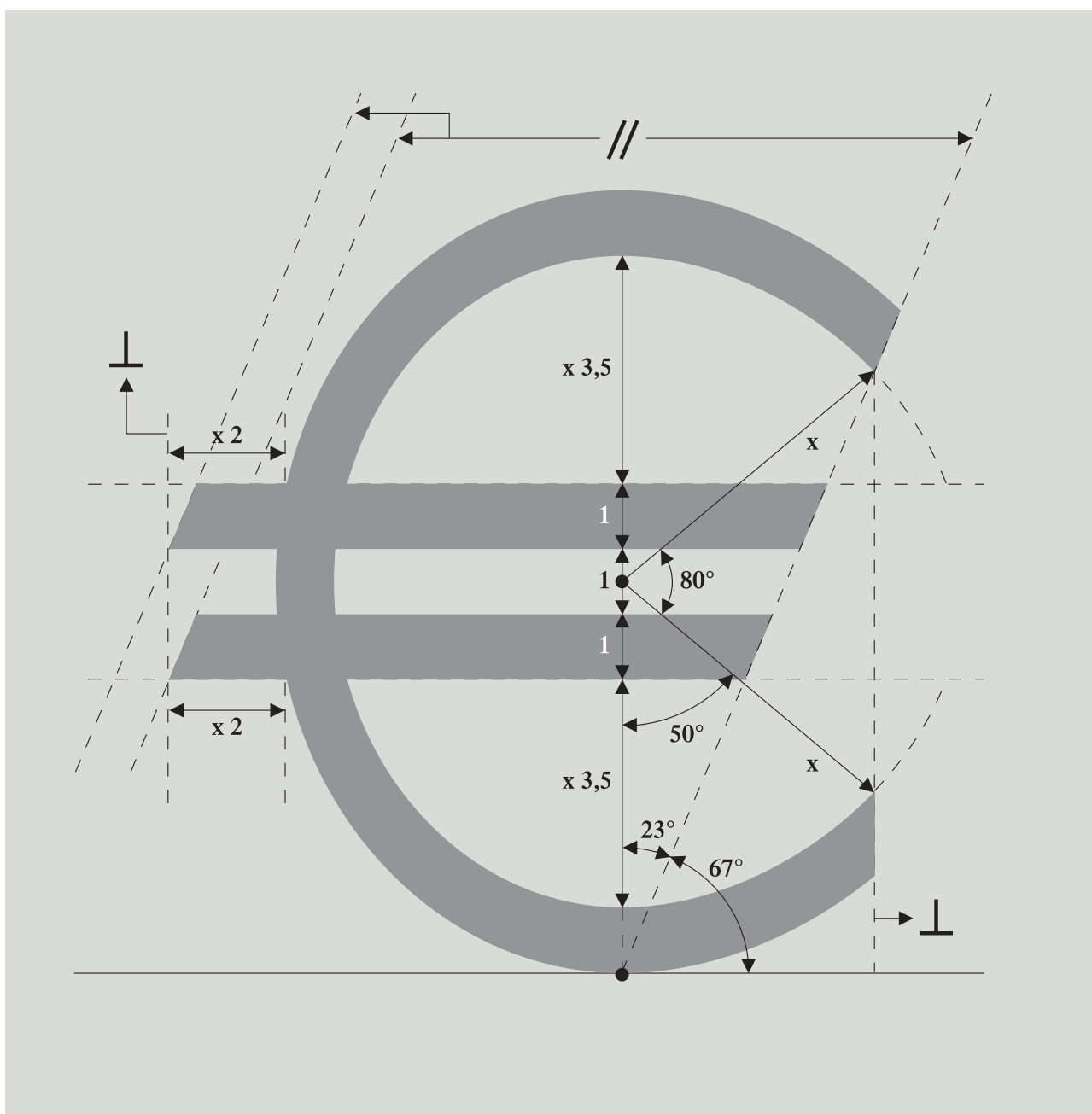
За евромонетите отговарят националните правителства, а Европейската комисия в Брюксел изпълнява ролята на координатор. Правителствата от еврозоната са законните емитенти на евромонетите и в това си качеството отговарят за дизайна и техническите характеристики на монетите и тяхното отсичане. ЕЦБ обаче има задължението ежегодно да одобрява количеството евромонети за емитиране; тя също така извършва независима оценка на качеството на отсечените монети.

НАИМЕНОВАНЕ НА ВАЛУТАТА И СЪЗДАВАНЕ НА СИМВОЛА €

На заседанието на Европейския съвет в Мадрид през декември 1995 г. лидерите на Европа приемат решение за наименованието на новата валута - евро. Другите предложения са отхвърлени поради националния им подтекст. Сред тях са „дукат“, „екю“, „флорин“, „франкен“ или използване на думата „евро“ като представка към названията на вече съществуващи валути – например „евромарка“. Постигната е договореност, че наименованието трябва да бъде еднакво на всички официални езици на Европейския съюз (ЕС), като се отчитат различията между азбуките, и да бъде лесно за произнасяне. Преди всичко обаче то трябва да е просто и представително за Европа.

За валутата е необходим и символ. Както и името, той трябва да бъде ясно свързан с Европа, лесен за изписване и атрактивен. Служители на Европейската комисия съставят списък с тридесет варианта, които впоследствие са сведени до десет и подложени на проучване на общественото мнение. От краткия списък се открояват две предложения, като окончателният избор е направен от тогавашния председател на Комисията Жак Сантер и комисаря по икономическите и финансови въпроси Ив-Тибо дьо Силги.

В основата на символа на еврото е залегнала гръцката буква „ипсilon“, напомняща за люлката на европейската цивилизация. Естествено, буквата „Е“ е и началната буква на думата „Европа“. Двете удебелени успоредни хоризонтални линии символизират стабилността на валутата. Официалното съкращение на еврото – EUR – е регистрирано в Международната организация по стандартизация (ISO).

Символът на еврото по стандартите на ISO. Предназначението на двете успоредни линии е да подчертаят стабилността на валутата.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КУПЮРИТЕ

През ноември 1994 г. Съветът на Европейския паричен институт (ЕПИ) – предшественика на ЕЦБ – приема решение за купюрен строеж от седем номинала евробанкноти в съотношение 1:2:5 – съответно 10 и 100 евро; 20 и 200 евро; 5, 50 и 500 евро. Той съответства на обичайния купюрен строеж на повечето валути в света, както и на номиналните стойности на евромонетите – 1 цент, 10 цента и 1 евро; 2 цента, 20 цента и 2 евро; 5 цента и 50 цента – договорени от Съвета по икономически и финансови въпроси на ЕС (Екофин).

Решението за пускането на банкнота с много висока номинална стойност – 500 евро – е взето след внимателна оценка. Преди преминаването към еврото в шест държави от еврозоната – Австрия, Белгия, Германия, Италия, Люксембург и Нидерландия – съществуват национални банкноти с номинална стойност между 200 и 500 евро, които се употребяват все по-широко. През 2000 г. например търсенето на банкноти с номинална стойност 1000 германски марки (равностойността на 511 евро) е нараснало 15 пъти спрямо 1975 г., като тези банкноти представляват 34 % от общата стойност на книжните германски марки в обращение. Освен това в държавите извън Европейския съюз с относително нестабилни парични режими, в които инфлацията е висока и/или банковата система не се ползва с особено доверие, хората често държат наличности от нискоинфлационни валути като средство за съхраняване на стойността. Преди въвеждането на еврото за тази цел се използват банкноти с висока номинална стойност, например 1000 германски марки.

Преди преминаването към еврото в три държави от Европейския съюз – Гърция, Италия и Австрия – се използват банкноти с много ниска номинална стойност (под 2 евро). Емитирането на банкноти с много висок и много нисък номинал обаче би направило поредицата от купюри твърде дълга. Това би затруднило и употребата, доставката и съхранението на банкнотите. Ето защо за монета с най-висок номинал е избрана монетата от 2 евро, а за банкнота с най-нисък номинал – банкнотата от 5 евро.

ВРЕМЕ НА ВЪВЕЖДАНЕ НА НОВАТА ВАЛУТА

На заседанието на Европейския съвет в Мадрид държавните и правителствените ръководители се договарят евробанкнотите и евромонетите да бъдат пуснати в обращение паралелно с националните валути най-късно до 1 януари 2002 г. Точната дата – някъде между 1 януари 1999 г. и 1 януари 2002 г. – не е фиксирана, за да се вземат предвид предпочитанията на различните потребители на еврото и дългият период на подготовка за отпечатване на банкнотите и отсичане на монетите.

Датата 1 януари 2002 г. има както предимства, така и недостатъци. Използването на банкноти обикновено се засилва в края на годината: обращението е с около 10 % по-високо от средното поради коледните празници, а за търговците на дребно първите няколко дни от януари са по традиция период на разпродажби и инвентаризация. Обсъдени са и редица други дати, но в крайна сметка се постига съгласие, че 1 януари 2002 г. е най-удобната дата поради началото на календарната година и очакванията на националните публични администрации. Европейският съвет в Мадрид приема и решението, че еврото трябва да бъде в паралелно обращение с националните валути в продължение на не повече от шест месеца, макар че впоследствие са обсъдени преимуществата и недостатъците на скъсяването на този срок. Един по-кратък срок би намалил разходите по паралелната обработка на две валути за банките, търговците на дребно и обществото като цяло, а по-дългият срок би способствал за по-лесното пренастройване на автоматите за продажба. Постигнат е компромис и се взема решение за съкращаване на преходния период. През ноември 1999 г. Съветът по икономически и финансови въпроси (Екофин) постига договореност срокът за паралелно обращение да бъде между четири седмици и два месеца. Банкните ще продължат да обменят националните валути в евро и след този период, но те вече няма да представляват законно платежно средство.

Някои от заменените от еврото национални банкноти.

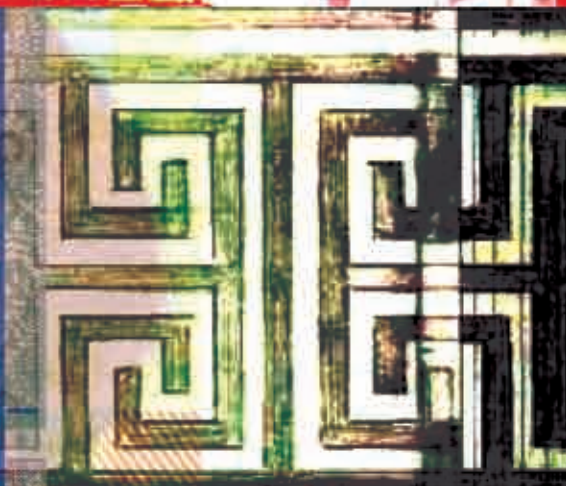

Правителствените ръководители на срещата на Европейския съвет на 15–16 декември 1995 г. в Мадрид

Заседание на Европейския съвет в Магриб с Фелипе Гонсалес (отляво) – тогава министър-председател на Испания и председателстващ Съвета, и Жак Сантер – тогава председател на Европейската комисия

ГЛАВА 2 ДИЗАЙН

Колаж от участвалите в конкурса за дизайн проекти.

ИЗБИРАНЕ НА ТЕМА ЗА ХУДОЖЕСТВЕННОТО ОФОРМЛЕНИЕ НА БАНКНОТИТЕ

Най-важният фактор в дизайна на една банкнота е нейната неподатливост на фалшифициране. Освен това обаче тя трябва и да изглежда добре – особено когато става въпрос за серия банкноти, предназначени за използване в голям брой държави. Евробанкнотите трябва да бъдат приемливи за всички граждани в еврозоната и дори извън нея. Те трябва да влязат в обращение в различни държави с различни култури и не бива да съдържат никакви пристрастия към националност или пол. Този неутрален подход се взема предвид при избора на тема за художественото им оформление. Банкнотите трябва да дават възможност и за вграждането в дизайна на естетически издържани художествени елементи.

През ноември 1994 г. Съветът на Европейския паричен институт възлага на работната група по банкнотите да представи предложения за теми за художественото оформление на серията евробанкноти. Групата, съставена основно от главните касиери (лица, отговорни за емисиите банкноти) и управителите на печатниците на националните централни банки, работи в тясно сътрудничество с външния консултативен орган – Консултативната група за избор на тема, която включва експерти в областта на историята, изкуството, психологията, общото художествено оформление и дизайна на банкноти.

Консултативната група има за задача най-напред да предложи теми, които биха създали усещането за единство и свързаност на седемте купюри банкноти, и след това да избере и класира трите най-добри теми. Тъй като банкнотите трябва да бъдат бързо и лесно разпознаваеми като европейски в Европейския съюз и извън него, приема се решение върху тях да бъде изобразено знамето и/или звездите на ЕС. Тези символи все повече се използват от различните народи с различна история, които живеят и работят заедно на един и същи континент. Първоначално са избрани 18 теми, но много от тях имат национална насоченост или отразяват национален интерес. В крайна сметка Консултативната група предлага следните три теми:

- Епохи и стилове в Европа
- Европейско наследство
- Абстрактни форми и сигурност
- Цели, идеали и стремежи на Европейския съюз
- Колективна памет и културни постижения на Европа
- Флора, фауна и природна среда
- Велики европейски личности със съществен принос в определена област
- Европейски аспекти (неща от първостепенно значение за съществуването на обединена Европа, например комуникации)
- Шедьоври на европейската поезия и белетристика
- Няколко портрета от двете страни на всяка купюра банкноти
- Пейзажи
- Градове, играли важна роля в историята на Европа, например университетски градове
- Паметници
- Митове и легенди (скандинавски, немски, гръцки, римски и келтски)
- Европейска книжнина и литература
- Карти на Европа през вековете
- Основоположниците на Европейския съюз
- Космология

- „Епохи и стилове в Европа“: на едната страна на банкнотите се предвижда да бъдат изобразени портретите на обикновени хора от произведения от различни епохи на европейското изобразително изкуство; на другата страна се предвижда да бъдат представени различни архитектурни стилове. Идеята е темата да подчертава общото културно наследство на европейските нации и да представя пред целия свят ясно европейско послание. Все пак най-известните сгради и забележителности в Европа се радват на по-голяма известност от лидерите на континента.

- „Европейско наследство“: на едната страна на банкнотите се предвижда да бъдат изобразени известни личности от миналото, а на другата – постижения в области като музика, изобразително изкуство, наука, архитектура, литература, медицина и образование. За фон на всички седем купюри е предвидена карта на Европа без граници – визуално обединяващ серията елемент. Тази тема е по-широка от „Епохи и стилове“, тъй като дава възможност за изобразяването на седем отделни дисциплини. Има обаче вероятност за трудности в постигането на равновесие между държавите и между портретите на мъже и жени.

- Темата „Абстрактни форми и сигурност“, преформулирана по-късно като „Абстрактен/модерен дизайн“, включва геометрични форми и нефигурални художествени елементи. Тя позволява значителна гъвкавост на художественото оформление и улеснява включването на голям брой защитни елементи като холограми и оптически вариращи мастила. Тази тема предоставя и възможност за най-различни подходи, така че лесно да се получат неутрални художествени проекти.

През юни 1995 г. Съветът на ЕПИ одобрява две от трите предложения: „Епохи и стилове в Европа“ и „Абстрактен/модерен дизайн“. Постигната е и договореност единствените думи върху банкнотите да са наименованието на валутата и инициалите на ЕЦБ на различните езици. На Консултативната група за избор на дизайн е възложено да определи периодите и свързаните с тях стилове в архитектурата за темата „Епохи и стилове в Европа“.

Период
Стил

VIII в. пр. Хр. до IV в. сл. Хр.
Класически (гръцки и римски)

XI и XII в.
Романски

XIII и XIV в.
Готически

XV и XVI в.
Ренесансов

от 1600 г. до 1750 г.
Барок и рококо

от 1850 г. до 1914 г.
Архитектура от желязо и стъкло

От 30 години на XX в. досега
Архитектура на XX в.

Групата избира също типичните за всеки стил художествени мотиви, които дизайнерите да използват по своя преценка. Повечето членове на групата стигат до заключението, че е практически невъзможно да се открият изцяло анонимни изображения, които – в случая с портретите – да бъдат едновременно и атрактивни, и неутрални по отношение на държава и пол. По тази причина много от проектопредложенията за художествено оформление включват скулптури като бюста на атлет (от класическия период, предвиден за банкнотата от 5 евро) и глава от Катедралата в Парма, изработена от Бенедето Антеами (от романския период, за банкнотата от 10 евро).

По време на тези дискусии все още стои алтернативата в банкнотите да се използват специфични за отделните държави художествени елементи. Те биха идентифицирали държавата – емитент на банкнотите. Предвижда се националният елемент, например портретът на монарх, да обхваща не повече от една пета от обратната страна на банкнотата. Останалата част трябва да бъде еднаква.

Съставени са насоки за художественото оформление, определящи критериите, които дизайнерите трябва да спазват. Освен да са атрактивни, лесни за разпознаване и трудни за фалшифициране, банкнотите трябва да включват защитни елементи на определени места, да бъдат в определени цветове и номиналната им стойност да бъде в контрастен цвят. Тези спецификации са изложени в 30 страници и засягат главно техническите характеристики на защитните елементи. На страници 32 и 33 са препечатани някои откъси от насоките за художественото оформление по темата „Епохи и стилове в Европа“.

Неколцина дизайнери използват класическата гръцка статуя „Юноша от Антикитера“ като мотив за художественото оформление на евробанкнотите.

Евробанкнотите се основават на темата „Епохи и стилове в Европа“.

СЪЗДАВАНЕ НА УДОБНИ ЗА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ БАНКНОТИ

Промяната на такъв съществен елемент от ежедневието като банкнотите и монетите засяга на практика всички. Особено засегнати са хората с увредено зрение – а в еврозоната те наброяват повече от 7 милиона души. От 1995 г., Европейският паричен институт работи в тясно сътрудничество с Европейския съюз на слепите във връзка с дизайна и размера на банкнотите. По обясними причини е необходимо тази уязвима група да може лесно да борава с тях; ако те се справят, и всеки друг би могъл да се справи.

Всяка банкнота – независимо дали от 5 или 500 евро – трябва да бъде лесна за разпознаване от напълно или частично незрящи хора. Отчетлива е например разликата в ширината на банкнотите с по-малки, по-често използвани номинални стойности. Банкнотите от 100, 200 и 500 евро са с еднаква ширина с оглед улесняване на автоматичната обработка, но в банкнотите от 200 и 500 евро са включени повтарящи се релефни мотиви с цел лесното им различаване.

На стандартни места в цялата серия от двете страни на банкнотите са изобразени големи и отчетливи числа с номиналната стойност в силно контрастиращи цветове. За тях е използван основно цветовият кръг на швейцарския художник и преподавател Йоханес Итен (1888–1967 г.). Избраните за съседни купюри цветове са от противостоящи сегменти на цветовия кръг и поради това са силно контрастни. Същият подход е използван и при купюрите, съдържащи еднакви цифри като червената банкнота от 10 евро и зелената банкнота от 100 евро.

КЛАСИРАНЕ НА ПРОЕКТИТЕ

Дизайнерите са излъчени от всички централни банки в Европейския съюз (с изключение на централната банка на Дания), като всяка централна банка може да предложи до трима. Всички избрани имат опит в проектирането на банкноти и са наясно с предизвикателството да съчетаят атрактивно художествено оформление с ефективни защитни елементи. Те са помолени да представят в срок от седем месеца художествени проекти за цялата серия банкноти, като използват едната или двете теми. Всяко предложение трябва да се представи на Съвета на ЕПИ във вид на цветно копие, но тъй като производствената техника не е конкретизирана, някои дизайнери представят нарисувани на ръка изображения, а други – компютърно генерирани проекти.

До датата на приключване на конкурса, 13 септември 1996 г., са представени 27 предложения по „традиционната“ и 17 по „модерната“ тема от общо 29 дизайнери или художествени екипи. Всеки проект получава произволен трицифрен номер с цел запазване на анонимността и е изпратен до Европейския паричен институт. На всички етапи от конкурса художествените проекти се идентифицират само по съответния им номер. Това гарантира обективна оценка на предложенията от страна на Съвета на ЕПИ и консултативните органи, неповлияна от държава или произход.

Към края на същия месец е съставено жури от независими експерти по маркетинг, художествено оформление и история на изкуството под председателството на Европейския паричен институт,

което да избере петте най-добри проекта по всяка тема. Проектите са оценявани главно според тяхната креативност, естетика, стил, функционалност, както и според очакваното обществено възприятие и одобрение.

Журието е единодушно, че от изключително значение за банкнотите е европейският им облик. Това обяснява и липсата на портрети в избраните от него художествени проекти – дори и минималното сходство с реална личност може да се тълкува като проява на национално пристрастие. В хода на подбора, при условие че дадена серия се възприема като цяло добре, но са необходими корекции, от журито се очаква да коментира художествените детайли.

Класирането се провежда на три етапа; проекти, които не получават минимален брой гласове, се отхвърлят. Художественият проект на Роберт Калина, който два месеца по-късно е избран от Съвета на ЕПИ, е класиран на второ място в категорията „Епохи и стилове в Европа“. Журито е на мнение, че *„той представя ясно европейската валута. Въпреки че проектът разработва само една основна художествена идея, той превъзхожда другите поради интересния и натоваřen със символика избор на архитектурни елементи. ... Между различните купюри е постигнато много ясно разграничаване с умелото използване на цветове и отчетливи цифри.“* Първоначално проектът за серията е избран заради замисъла, а не заради изяществото му. При съчетаването на резултатите от класацията на журито с проучване на общественото мнение на проекта на Калина е присъдено първото място.

Предварителната класация на журито е следната:

Абстрактна/модерна тема

1. Клаус Михел и Зане Юнгер
2. Роджер Пфунд
3. Роберт Калина (централна банка на Австрия)
4. Марике Дегрисе (централна банка на Белгия)
5. Тери Торн („Harrisons & Sons“)

Епохи и стилове в Европа

1. Ив Цимерман
2. Роберт Калина (централна банка на Австрия)
3. Ернст и Лорли Юнгер
4. Инге Мадле („Joh. Enschedè“)
5. Даниел и Йохана Брун

ДОПИТВАНЕ ДО ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ВЗЕМАНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

През октомври 1996 г. във вероятните държави-участници в еврозоната е проведено обществено допитване върху десетте проекта от предварителната класация на журито. В продължение на една седмица 1896 души са анкетирани от специализирана в пазарни проучвания компания. Анкетираните са на възраст между 15 и 86 години, като средната възраст е 43 години. От анкетираните 787 души заявяват, че в ежедневната си работа боравят с голям брой банкноти.

По-голям процент от анкетираните (35 %) предпочитат абстрактния/модерен дизайн на Марике Дегрисе, в сравнение с 23 % за традиционния дизайн на Роберт Калина. Повечето от анкетираните (76 %) обаче са на мнение, че банкнотите на Калина по-добре възпроизвеждат идеята за Европа; малко са тези, на които те напомнят за определен регион или конкретна страна. 60 % заявяват, че неговата традиционна серия внушава доверие. Интерес заслужава фактът, че съгласно изследванията колкото повече една банкнота се харесва от пръв поглед, толкова по-голямо доверие внушава.

На анкетираните са зададени около 30 въпроса за техните усещания, емоции и одобрение. Всички проекти с изключение на серията на Роджер Пфунд и модерното оформление на двойката Юнгер се възприемат от пръв поглед като банкноти. Тези две серии, както и проектът на Тери Торн, повече напомнят на анкетираните за произведение на изкуството, отколкото за платежно средство.

От изследването става ясно, че в проекта на Роберт Калина:

- внимание привличат главно архитектурните композиции, но анкетираните казват, че веднага се забелязва Европа като ключов елемент;
- представената чрез изображенията европейска идентичност е многообразна, уникална и динамична и съчетава миналото и бъдещето на континента.

Паралелно с това проучване на общественото мнение проектите са оценени от работната група на ЕПИ по банкнотите по следните критерии:

- годност за печат, т.е. дали проектът ще създаде проблеми при производството и в резултат на това повече брак и/или рязко покачване на производствените разходи;
- защитни елементи, т.е. дали в проекта са включени надлежно защитните елементи и дали те са съвместими с него;
- приемливост за обществото, т.е. дали купюрите могат да бъдат лесно разпознати, включително и от хора с увредено зрение.

Първоначалните художествени проекти на банкнотите обикновено претърпяват изменения с оглед на изискванията за печат, ето защо окончателните проекти се различават от по-ранните версии. Работната група по банкнотите заключава, че с известни корекции всички предварително класирани серии могат да бъдат отпечатани като банкноти.

През декември 1996 г. всички 44 проекта във вид на анонимизирани цветни копия са представени на Съвета на ЕПИ върху паспарту от тъмен картон. Съветът е уведомен за класацията на журито, резултатите от проучването на общественото мнение и техническите коментари на работната група по банкнотите. Членовете на Съвета бързо одобряват традиционната серия на Роберт Калина; за тях внушаваното от нея послание е толкова изразително, че мнозина я класират на първо място. Решението е обявено на 16 декември 1996 г. на две паралелни пресконференции – едната в централата на ЕПИ във Франкфурт, организирана от председателя на ЕПИ Александър Ламфалуси, а другата – на срещата на Европейския съвет в Дъблин, организирана от управителя на централната банка на Нидерландия Вилем Ф. Дуйзенберг (определен за приемник на Ламфалуси в ЕПИ и впоследствие първи председател на ЕЦБ).

През 1996 г. жури от експерти оценява и класира 44-те първоначални художествени проекта.

Някои от предварително класираните проекти по тема „Епохи и стилове в Европа“: 5 евро – Ив Цимерман; 10 евро – Роберт Калина; 20 евро – Ернст и Лорли Юнгер; 50 евро – Инге Магле; 100 евро – Даниел и Йохана Брун; 200 евро – Ернст и Лорли Юнгер; 500 евро – Инге Магле

ДИЗАЙН НА ЕВРОМОНЕТИТЕ

Дизайнът на евромонетите е избран паралелно с този на евробанкнотите. Изборът се координира от Европейската комисия, като всяка монета трябва да има „обща европейска страна“ и „национална страна“.

Всеки дизайнер трябва да предложи пълна серия за общата европейска страна, която да разработва една от следните три теми:

- архитектурен и декоративен стил
- цели и идеали на Европейския съюз
- европейски личности.

През март 1997 г. европейско жури от независими експерти в най-различни области (включително изобразително изкуство, дизайн и нумизматика, както и представители на потребителите) под председателството на генералния секретар на Европейската комисия избира девет от общо 36 предложения. Провеждат се консултации с директорите на европейските монетни дворове във връзка с отсичането на големи количества монети по предложените проекти. През юни 1997 г. Европейският съвет в Амстердам избира печелившия проект – на Люк Люикс от Белгийския кралски монетен двор. Неговият проект също е предпочетен от мнозинство от анкетиранияте (64 %) в проучване на общественото мнение, проведено в цяла Европа преди окончателния избор.

На общата страна на монетите по различни начини е изобразен континентът Европа. Целта е да се илюстрира единството на Европейския съюз. Островите се включват в изображението само ако са над определена площ, т.е. острови над 2500 км² и архипелази над 5000 км².

Всяка държава провежда собствена процедура за избор на дизайн за националната страна. Единствените общи елементи са датата на отсичане и 12-те звезди – символ на ЕС.

По исторически, а често и по законодателни причини на отсечените от монархии монети е изобразен ликът на управляващия монарх. Дизайнът на монетите в републиките се отличава с по-голяма приемственост. В Ирландия например мотивът на келтската арфа е избран без конкурс за проект.

Трите независими държави – Монако, Сан Марино и Ватиканът – нямат собствена парична единица, а използват евробанкнотите и евромонетите. Специални споразумения с Франция и Италия за и от името на ЕС дават възможност на тези страни да отсичат и емитират собствени евромонети в съответствие с общите спецификации.

Дизайнерът на европейската страна на евромонетите Люк Люикс от Белгийския кралски монетен двор по време на работа в Брюксел

© Европейска общност, 2006 г.

Предварително класирани проекти за европейската страна на монетите

ИЗГОТВЯНЕ НА ОКОНЧАТЕЛНИТЕ ПРОЕКТИ

В своя анализ на годността за печат на проектите за художествено оформление на банкнотите работната група по банкнотите предлага известни корекции, които се налагат по технически съображения и засягат главно разположението на защитните елементи. Например осигурителната нишка е вградена по протежение на вертикалната средна ос, която е и основната линия на сгъване на банкнотите. Тъй като мястото на вграждане на нишката в банкнотите е с малко по-ниска устойчивост на износване, налага се тя да бъде изместена, за да се сведе до минимум вероятността от повреждане на банкнотата чрез сгъване.

В допълнение към тези технически корекции работната група по банкнотите предлага и някои изменения в първоначалните проекти с цел по-доброто им възприемане от обществеността. Те засягат архитектурните елементи, картата на Европа и знамето на Европейския съюз. Налага се по-конкретно да бъдат внесени корекции в мостовете, прозорците и вратите, за да се избегне всякакво сходство с действителни обекти, което би довело до коментари за национални пристрастия. Все пак необходимо е изображенията да са типични за съответната епоха и с правилна структура от инженерна гледна точка. Например, ако бъде пренесен в реалния живот, изображеният върху банкнотата мост трябва да има достатъчна носимоспособност, за да издържи на натоварването от движението по него.

Идеята за карта на Европа е приветствана от Съвета на Европейския паричен институт. Мненията как това да бъде приложено на практика и по-специално какъв вид проекция на картата да бъде използван, обаче, силно се различават. Една от възможностите е да се използват карти от различни епохи, но те не винаги са лесно разпознаваеми като изображения на Европа. Освен това е възможно да бъдат възприети като насочени към миналото, а не към бъдещето на Европа. Ето защо е постигнато съгласие да се използват изображения, основани на спътникови снимки.

След като са направени известни корекции с цел подобряване на качеството и годността за печат на картата, се поставя на обсъждане въпросът за точната географска област и равнището на детайлизация. Взето е решение да се представят географските граници на Европа, но само онези региони или острови, които имат площ над 400 км². Това ограничение е обусловено от факта, че високотиражният офсетов печат не позволява отпечатването с еднородно качество на векторно изображение на област с площ, по-малка от 400 км². Тъй като евробанкнотите ще се намират в обращение и в близост, но извън географските граници на Европа, се налага картата да бъде разположена така, че да включва и тези територии. Представена е и Северна Африка с оглед на включването на испанската територия Сеута и Мелила, както и на Канарските острови. Френските отвъдморски департаменти Френска Гвиана, Гваделупа, Мартиника и Реюнион са поставени в малки карета.

Проектът трябва също да включва точно изображение на знамето на Европейския съюз – златни звезди на син фон – на лицевата страна на банкнотите.

През юли 1997 г. са публикувани преработените проекти, но подробностите относно защитните елементи са оповестени едва в края на август 2001 г., за да не се разкрива ценна информация пред фалшификаторите на ранен етап и да не им се даде възможност да копират защитните елементи преди пускането на банкнотите в обращение. Ето защо са публикувани така наречените „фиктивни проекти“, в които някои защитни и художествени елементи са изменени. Например холограмите са заменени с гилоши (орнаментален мотив от кръгове или спирали), а знамето на Европейския съюз е в сиво и бяло и е изобразено на обратната страна на банкнотите.

Идеята за национални елементи в евробанкнотите в крайна сметка е отхвърлена, защото дори да направят банкнотите по-приемливи в съответните държави, е възможно да предизвикат обратен ефект в други. Освен това еднаквостта на банкнотите подобрява защитата им, тъй като ги прави лесно съпоставими.

Дизайнерът на евробанкнотите Роберт Калина по време на работа в централната банка на Австрия във Виена

Изображението на Европа е на обратната страна на банкнотите. Френските отвъдморски департаменти са показани в малки карета в долния край.

ТЕХНИЧЕСКО ЗАДАНИЕ ЗА ДИЗАЙНА НА СЕРИЯТА ЕВРОБАНКНОТИ

Епохи и стилове в Европа:

Европейският паричен институт обявява конкурс за художествено оформление на серия банкноти, които да илюстрират културното наследство на Европа.

I Цел на заданието

Предизвикателството в дизайна на банкноти се крие в творческото съчетаване на защитните елементи с художествената интерпретация.

За създаването на евробанкнотите важат същите съображения, както при планирането, разработването и производството на национални банкноти.

Банкнотите трябва да бъдат

- лесни за разпознаване;
- защитени срещу фалшифициране;
- естетически издържани.

Спазването на тези изисквания засяга и ограничава творческата свобода на дизайнера.

Банкнотите трябва да бъдат ясно и отчетливо европейски и да изразяват културно и политическо послание, което с готовност се приема от гражданите на Европа.

[...]

3 Общ преглед на процеса на производство на банкноти

Банкнотите ще бъдат изработени от памучни влакна и за тяхното производство ще бъде използван офсетов печат, интаглио (само за лицевата страна на банкнотите), ситопечат (само за обратната страна на банкнотите) и висок печат (само за номерата от обратната страна на банкнотите). Освен това на лицевата страна на банкнотите ще бъде апликирано фолио.

4 Художествени елементи на банкнотите

[...]

... Проектите задължително трябва да осигуряват равенство между половете и да не проявяват национални пристрастия.

[...]

Всички портрети трябва да бъдат изобразени на лицевата страна (А) на банкнотите и да бъдат отпечатани чрез интаглио. Във всички портрети трябва да бъдат изобразени и двете очи. Архитектурните елементи трябва да бъдат разположени на обратната страна (Б) на банкнотите.

Относителното разположение и размер на защитните елементи трябва да бъдат еднакви във всички банкноти (вж. Приложение 3 за описание на защитните елементи). Видимите защитни елементи не трябва да бъдат съсредоточени само в една област, а разпределени по цялата повърхност на банкнотата; те трябва да бъдат вградени в общото художествено оформление и лесни за разпознаване.

Офсетовото изображение на обратната страна на всяка банкнота трябва да включва специфичен „европейски елемент“, който да заема не повече от 20 % от повърхността на тази страна и да бъде направен по начин, който позволява замяната му с „национален елемент“ (локално проектиран).

Дванадесетте звезди – символ на Европейския съюз – трябва да бъдат включени в художественото оформление на лицевата страна и могат да бъдат изобразени и на обратната страна на банкнотите (вж. Приложение 4 за описание на символа „дванадесет звезди“). [...]

5 Преобладаващи цветове

Художественото оформление на банкнотите ще бъде в различни преобладаващи цветове, посочени в Приложение 3.

6 Разположение и размер на думите и цифрите от номиналната стойност

Наименованието на единната валута ще бъде изписано по веднъж от всяка страна на банкнотите с латински и гръцки букви, т.е. EURO и ΕΥΡΩ.

Цифрите от номиналната стойност трябва да бъдат изписани поне два пъти от всяка страна на банкнотите. Те трябва да бъдат ясно очертани, силно открояващи се и изобразени на контрастен (светъл) фон с цел добра четливост. Областта около цифрите трябва да бъде така оформена, че да възпрепятства повишаването на стойността на банкнотата чрез добавянето на една или повече нули, т.е. превръщането на банкнота от 5 евро в такава от 500 евро. Цифрите от номиналната стойност трябва да бъдат разположени в стандартна позиция при всички купюри на лицевата и обратната страна на банкнотите, която да способства за правилната ориентация при използването на банкнотите в автомати. [...]

7 Технически спецификации и защитни елементи

[...]

ПРИЛОЖЕНИЕ: ИЗВАДКА ОТ ТЕХНИЧЕСКОТО ЗАДАНИЕ ЗА ДИЗАЙН НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ

Европейски паричен институт,
12 февруари 1996 г.

ГЛАВА 3

ПРОИЗВОДСТВО

Почистване на печатна форма за интаглио печат. За печата на банкноти са необходими много високи стандарти за качество.

ОТПЕЧАТВАНЕ НА ПРОТОТИП НА БАНКОТИТЕ

Повечето от печатниците за банкноти в Европейския съюз участват в производството на евробанкнотите, като много от тях отпечатват всичките седем купюри. Това се налага поради необходимостта от значителен производствен капацитет, за да се спази крайният срок за преминаване към еврото. Повечето печатници дори работят на две или три смени.

Необходими са много строги спецификации, за да се осигури еднаквостта на банкнотите с една и съща номинална стойност. Националните валути се печатат само в една или две печатници, така че е сравнително лесно да се постигне един и същ вид и годни за машинно разпознаване защитни елементи за задействане на съответните реакции. Но за да се получи същото в 15 печатници (плюс девет фабрики за хартия и 20 или повече доставчици на други материали), се налага пускането на предварителни пробни тиражи. Отпечатани са две пробни серии банкноти: „пробни или прототипни банкноти“ и „нулева серия банкноти“.

ПРОБНИ БАНКОТИ

Пробните банкноти са предназначени да покажат дали е възможно отпечатването на банкноти със задоволително еднакво качество. Отпечатването на прототипи започва в началото на 1997 г., за да се установят потенциалните проблеми на възможно най-ранен етап. При пробните банкноти се използват всички производствени техники, които по-късно ще бъдат използвани за отпечатване на евробанкнотите. Те включват и всички защитни елементи, но имат различно оформление (дизайнът на пробните банкноти е окончателно определен през 1996 г. преди края на конкурса за художествено оформление). За подготовката на необходимите за отпечатване пробни материали е създадена работна група на ЕПИ, съставена от експерти от няколко НЦБ и печатници.

Основният цвят на пробните банкноти е кафяв, а размерът – сходен с този на банкнотата от 50 евро (140 x 77 mm). За да се избегнат грешките с истински банкноти, е избрана номинална стойност „00“. Основното изображение е портрет, който е повторен във водния знак. Създадени са два основни прототипа: единият симулира банкноти с нисък номинал и включва златисто-перлена ивица и холограмна лента; на другия има холограмен стикер с думата „TEST“ и е използвано оптически вариращо мастило за номиналната стойност „00“ на обратната страна.

В отпечатването на пробните банкноти участват десет печатници и осем фабрики за хартия. Някои от печатниците използват за първи път комбинацията от оптически вариращо мастило, ситопечат и холограми, поставени върху банкнотите чрез топъл печат.

Визуалните и машинно четимите елементи на всички пробни банкноти са подложени на обстойна лабораторна проверка. Тя включва тестове за химическите и физическите свойства на банкнотите за тяхната устойчивост, като банкнотите се подлагат на замърсяване и физическо въздействие като например прегъване. Няколко пачки пробни банкноти са изпитани с високоскоростните машини за сортиране в националните централни банки (НЦБ). Такива машини се използват в паричните салони и клонове на НЦБ за проверка за истинност и годност на депозираните от търговските банки банкноти с цел повторното им пускане в обращение, както и с цел установяване на правилния брой банкноти във всяка пачка. В рамките на една секунда могат да бъдат обработени до 40 банкноти. За да се избегнат сригове при сортирането, машините се тестват предварително, като сензорите се регулират спрямо банкнотите.

Експертите по банкнотите откриват по-малко от очакваните различия между отпечатаните на различни места пробни банкноти. Броят на

разликите е допълнително намален чрез внасяне на корекции в техническите спецификации за банкнотите и чрез фина настройка на производственото оборудване на печатниците.

Същевременно пробните банкноти са представени за оценка на обществеността. Проведени са анкети в няколко европейски държави, за да се види дали хората откриват разлики между отпечатаните в различните печатници пробни банкноти. Общото мнение е, че банкнотите изглеждат еднакво.

След приключване на проекта с пробните банкноти всяка печатница има ясна представа за капацитета на наличното си оборудване и за това какво е необходимо за отпечатването на истинските евробанкноти. Този практически опит и детайлите на вече избрания окончателен проект образуват основата на предварителните общи спецификации за банкнотите. Окончателните общи спецификации са изложени в 80 страници. Те всъщност са ревизирани неколkokратно след двете пробни емисии и дори са леко променени по време на самото серийно отпечатване.

СЪЗДАВАНЕ НА ПЕЧАТНИТЕ ФОРМИ

В сферата на банкнотите терминът „подготовка на печатния оригинал“ се отнася за изготвянето на висококачествено изображение и превръщането на проектите в производствени пособия като печатни плаки и форми за различните етапи на производство. Експертите по предпечатна подготовка в печатниците за банкноти създават печатните плаки и производствените форми, като следват предварителните общи спецификации за художественото оформление, характеристиките и външния вид на защитните елементи на евробанкнотите.

Проектът с пробните банкноти привлича вниманието към това колко е важно наличието на ясни и строги процедури при разработването на материалите за предпечат и, по-специално, при приемането на разработки от различни експерти по предпечатна подготовка и обmena на одобрени печатни оригинали (например печатни плаки) между печатниците. За повечето печатници това е нов, по-труден начин на работа, тъй като до този момент те са произвеждали печатните оригинали само за национални цели.

През февруари 1998 г. Съветът на ЕПИ одобрява общите спецификации за евробанкнотите. След това в рамките на шест месеца въз основа на тези спецификации трябва да бъде финализирана подготовката на печатни оригинали за седемте купюри нови банкноти. Графикът е натоварен не само поради техническата работа, но и поради необходимостта от координация между печатници с различна култура и процедури. За повечето от купюрите отговарят две различни печатници, едната за лицевата страна на банкнотата, а другата – за обратната страна.

Десет печатници приемат да участват. Проектите за банкнотите са преобразувани в еталонен комплект от дигитални файлове, филми и плаки, предназначени за производството на пробни отпечатьци. Еталонният комплект е дублиран за направата на печатни форми за производствения процес. Естествено, цялата тази дейност е тясно съгласувана с дизайнера. Неочаквана трудност се оказва определянето на стандартите за обмен на дигитална информация за направата на печатните плаки главно поради факта, че съществуващите международни стандарти не отговарят на необходимата за изображенията на банкнотите прецизност. Въпреки това всички договорени документи и материали са доставени навреме през август 1998 г. и след обстоен преглед купюрите са окончателно приети от Управителния съвет на ЕЦБ в средата на декември 1998 г., откривайки пътя за серийното им производство.

НУЛЕВА СЕРИЯ БАНКНОТИ

Втората пробна емисия включва отпечатването на малък брой банкноти с цялостния дизайн и всички защитни елементи съгласно общите спецификации. От септември 1998 г. всяка от седемте купюри се отпечатва със стандартно оборудване в поне две печатници. Банкнотата от 20 евро, която се очаква да бъде от най-често употребяваните, е отпечатана в девет печатници.

Отпечатването на нулева серия банкноти е подчинено на четири цели: проверка дали печатните оригинали съответстват на общите спецификации; доуточняване на общите спецификации; създаване на обща процедура за приемане; утвърждаване на производствената хомогенност на системата по управление на качеството.

За повечето купюри отпечатването на нулевата серия приключва до декември 1998 г. През следващите три месеца участващите НЦБ и ЕЦБ провеждат обстойни проверки на банкнотите. Те са изследвани с невъоръжено око и под лупа с цел проверка за приемливост на определената за всеки един от елементите граница на отклонение. Подложени са и на лабораторни изпитания и тестове с високоскоростни машини за сортиране.

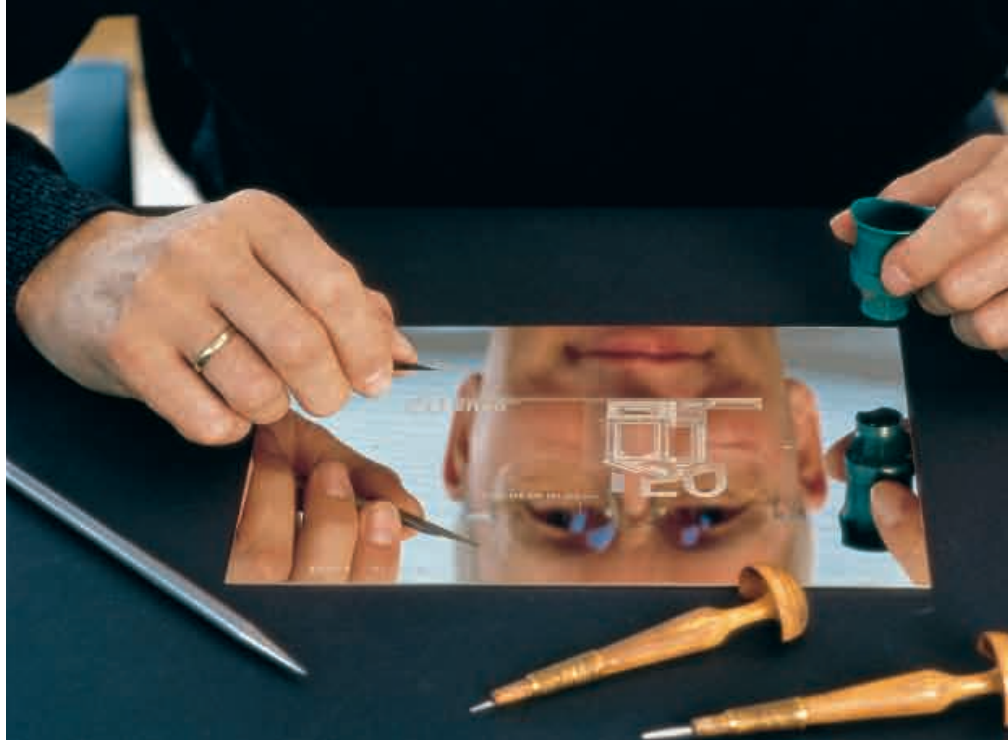
След задълбочената процедура за приемане в различните печатници е организирана кръстосана проверка, като банкнотите се изпитват от лаборатории и парични салони в други НЦБ. Единадесет лаборатории извършват оценка на характеристиките

на 150 000 банкноти от всяка купюра във всеки производствен обект.

Резултатите показват, че принципно всички печатници могат да отпечатат евробанкнотите в съответствие с общите стандарти. Необходимо е нанасянето на известни корекции в спецификациите, например в границите на отклонение на скритите (тайни) и явните (видими) защитни елементи. Осигурителната нишка трябва да бъде стеснена, за да се гарантира правилното вграждане в хартията от фабриките за хартия. Освен това в някои случаи се налага да бъдат променени изпитанията при реални условия производствени процеси в печатниците.

За всяка купюра са отпечатани листове с еталонни банкноти и впоследствие те определят стандартите за серийното производство. В допълнение към това е издаден каталог с приемливи и неприемливи банкноти (дефектни и допустими образци) с техните специфични характеристики за справка в печатниците.

Преди началото на серийното отпечатване през 1999 г. общите спецификации стават технически спецификации за седемте купюри, като всяка от тях представлява документ от 200 страници с данни, графики и чертежи, включително еталонни банкноти и набор от химически и физически тестове за установяване на устойчивостта на банкнотите, например на слънчева светлина и перилни препарати, скъсване, сгъване, смачкване и др.

Ръчно гравирване на еталонните печатни форми за дълбок (интаглио) печат. Производството на банкноти съчетава художествено майсторство и високотехнологични методи на производство.

Пробни банкноти със защитните елементи на евробанкнотите.

Последна проверка на листове с отпечатани банкноти в Гърция

ИЗГРАЖДАНЕ НА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО

Една допълнителна цел на нулевата серия банкноти е обосновката на общата система за управление на качеството. Това се налага, тъй като производството на евробанкноти е по-сложно в сравнение с това на които и да е национални банкноти заради големия брой печатници, множеството доставчици на материали и многообразието на оборудването, използваните техники и процеси, прилагани в тези печатници.

Следващата стъпка е постигането на адекватно качество на производството; това налага необходимостта от дефиниране на „Качествен контрол за приемане на евробанкнотите“, т.е. на подробни процедури за контрол върху производството в печатниците. Тези процедури са приложени във всяка печатница и се основават на международните стандарти за управление на качеството и на стандартите за статистически контрол върху производствените партии. По този начин могат да се идентифицират банкнотите, които не отговарят на спецификациите по всеки от избраните параметри.

Впоследствие системата за управление на качеството е подробно документирана въз основа на тези стандарти на Международната организация по стандартизация (ISO). От всички производители се изисква да изготвят собствени наръчници по качеството, така че да изпълнят основните изисквания. Ето защо наръчниците по качество включват не само крайните продукти, но и процедурата за приемане на всеки един етап от производството. Създадена е отчетна структура за статистически контрол между печатниците, НЦБ и ЕЦБ.

Освен това, за да осигури еднородност в различните етапи на производството, ЕЦБ визуално оценява първия отпечатък, наричан „контролен“, преди пускането в тираж на всяка купюра и за всяка печатница, съпоставя го с еталонните листове с отпечатани банкноти и го одобрява. Когато се приемат производствените стандарти, се издава решение за „готовност за печат“. Тази процедура все още се прилага при печатането на тиража.

ПРАВНИ АСПЕКТИ И ВЪПРОСИ НА СИГУРНОСТТА ВЪВ ВРЪЗКА С ДОСТАВЧИЦИТЕ

В процеса на производство на банкнотите участват близо 40 компании, включително доставчици на материали със строг режим на сигурност като банкнотна хартия, специални печатни мастила, холограмни стикери и ленти. Наред с всичко останало се отчитат въпроси като патентни права и монополизъм.

Преди началото на производството на банкнотите са подписани договори, които гарантират, че печатниците могат да използват материалите, без да нарушават съществуващи патентни права. Договорите гарантират и редовност на доставките – в случаите, когато определен елемент се осигурява от един-единствен доставчик, са договорени спогодби за действие при извънредни ситуации, гарантиращи доставките, и тавани на цените.

В повечето случаи ЕЦБ сключва с компаниите рамкови споразумения за лиценз и доставка. Индивидуалните договори за доставка, сключени от националните централни банки, се основават на тези рамкови споразумения.

С напредването на оформлението на евробанкнотите и избора на защитните елементи се налага да се обмислят практически мерки за предотвратяване

на преждевременното разкриване на подробна информация относно дизайна и за опазване на защитните елементи от загуба или кражба. Всяко разкриване на информация или загуба/кражба на защитни елементи би осигурило възможност престъпници да отпечатаат фалшиви евробанкноти, преди обществеността да бъде запозната с тях, и така да подкопаят доверието в новата валута.

Взети са практически мерки за безопасност, за да се опазят информацията и елементите в процеса на разработване, производство и транспортиране. Те отразяват най-добрите практики за сигурност, използвани от НЦБ за защита на техните валути. Мерките трябва да вземат предвид рисковете, които могат да възникнат във всяка страна при въвеждането на общата валута. Казано по-просто, престъпниците, както и еврото, не признават национални граници.

Разработена е система за проверка, която да гарантира, че всички производители на защитни елементи на банкнотите прилагат мерки за физическа сигурност и вътрешен производствен контрол в съответствие с изискванията за сигурност. Проверките се извършват редовно, за да се осигури съответствието на мерките за сигурност спрямо променящите се рискове.

© Централна банка на Германия (Deutsche Bundesbank)

Хартията на евробанкнотите е изработена от памучни отпадъци от текстилната промишленост.

ИЗРАБОТКА НА ХАРТИЯТА

Хартията за евробанкнотите е изработена от най-висококачествени чисти памучни влакна. Този състав осигурява по-голяма физико-механична устойчивост в сравнение с обикновената хартия – една съществена характеристика предвид на факта, че банкнотите преминават през много ръце и с тях не винаги се отнасят грижливо.

Първият етап от обработката на банкнотната хартия е обезцветяване на памучните влакна във вода с натриев хидроксид и водороден прекис при висока температура и налягане. Поради екологични съображения не се използва хлор. След избелване на влакната влакнестата маса се обагря за получаване на специфичния окончателен нюанс на хартията.

Вторият етап е „рафинирането“ на влакната, който включва намаляване на дължината и „разчепкване“ на памучните влакна с цел подобряване на физико-механичните свойства на хартията. Трябва да бъде постигнат точен баланс между скъсяването и „разчепкването“ на влакната. От много къси се влакна ще се произведе хартия с голям специфичен обем, с добра прозрачност и ясен воден знак, но със слаби механични характеристики. От силно разчепканите

влакна ще се произведе изключително здрава хартия, но с извънредно лошо качество на водния знак и слаба прозрачност.

Третият етап в процеса е използването на машина за хартия. Машините за производство на банкнотна хартия са много различни от стандартните машини за хартия, тъй като при тях се използва уникален процес на каландриране, при който „рафинираната“ влакнеста маса се подава по лентов транспортър към частично потопен във вана и покрит с телено сито пресовъчен (каландриращ) цилиндър. Той се върти без прекъсване и по повърхността му се отлага влакнеста маса, а водата се отцежда през ситото. След това пресятата хартиена каша се пренася до основната част на машината. Влакнестата маса образува хартиено платно, което напуска повърхността на цилиндъра с приблизително 5 % съдържание на твърдо вещество (влакна и добавки) и 95 % съдържание на вода. Впоследствие то се подлага на водно пресоване, сушене и посредством проклеиващи вещества добива съответния размер, изсушава се, пресова се окончателно и се навива във вид на готова хартия с 5 % съдържание на вода и 95 % съдържание на твърдо вещество на роли от

Памучни влакна след процеса на избелване

по 2,5 тона всяка. В процеса на производството към хартиената каша се добавят различни химически вещества, за да се изпълнят строгите физически и химически спецификации за банкнотите.

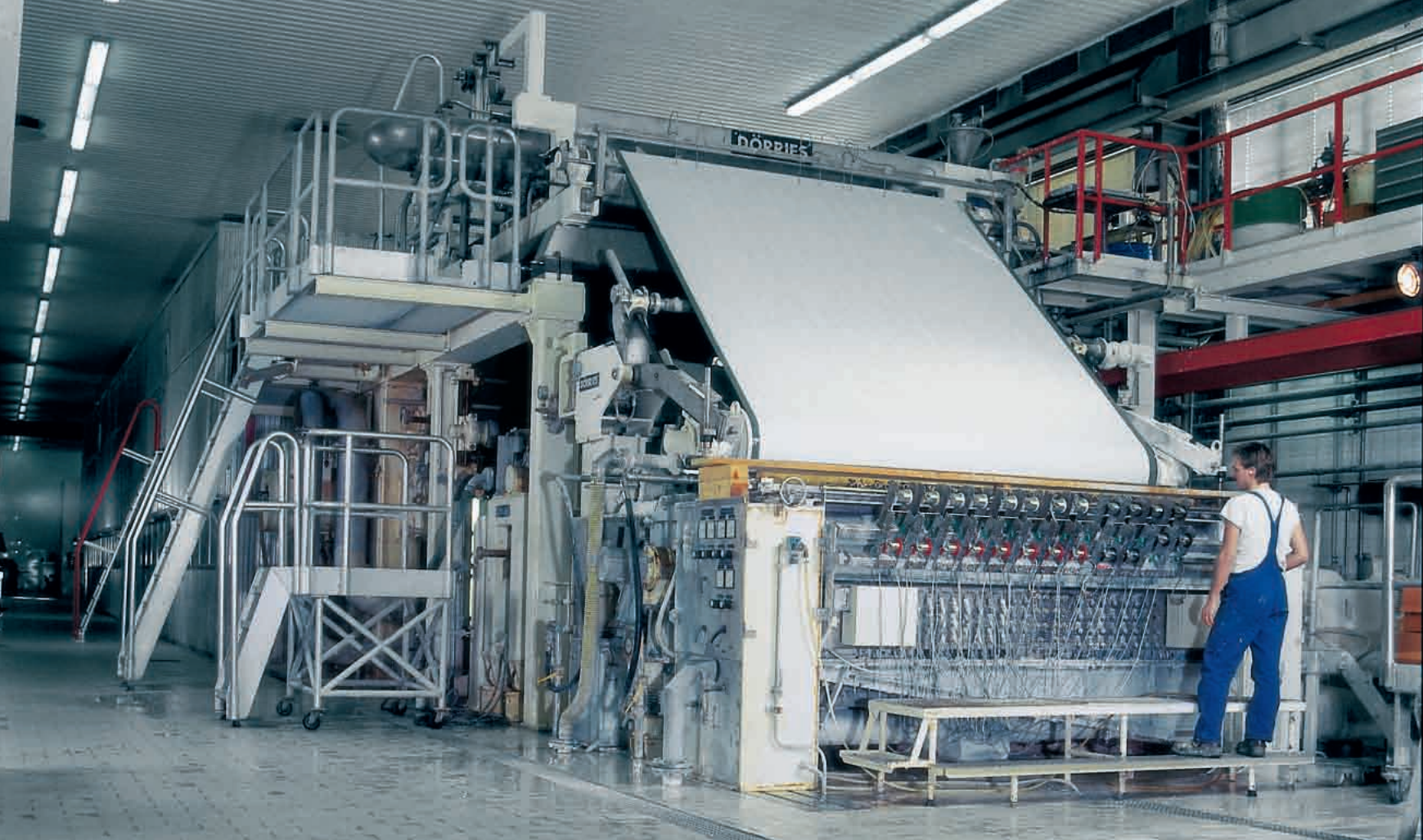
Последният етап от процеса е разрязването на хартиените роли на формирани печатни листа. Листата за евробанкнотите се пакетират на топове (по 500 листа всеки) в изисквания от печатниците размер за отпечатването на от 24 до 60 банкноти на лист. Тъй като теглото на хартията е 85 грама на квадратен метър, един пакет хартия тежи 10–20 кг в зависимост от специфичния размер.

Продукцията и процесът на производството са обект на най-строг вътрешен качествен контрол предвид изключителната сложност на изработката на банкнотната хартия. Използват се най-съвременни компютризирани системи за производство и контрол с цел осигуряване на съответствие със стандартите за качество.

Друга основна характеристика на хартията за евробанкнотите са защитните елементи. Те включват използването на водни знаци, осигурителни влакънца,

осигурителни нишки и специални мастила в хартията с цел максимално затрудняване на фалшификаторите. Водните знаци се виждат с невъоръжено око като призрачни образи в хартията при разглеждане на банкнотата срещу светлина. Върху покритието на каландриращия цилиндър, използвано за отсяване на влакната от влакнения полуфабрикат, са гравирани по определен начин изображения, които водят до различна плътност на утаената влакнеста маса. При изсушаване на хартията гравиранието върху пресоващото покритие изображения се възпроизвеждат по уникален начин.

В евробанкнотите има два различни типа водни знаци. Първият изобразява основния мотив на банкнотата с триизмерно многотоново изображение. Точно под него с втори воден знак е посочена номиналната стойност. Тя се вижда ясно при разглеждане на банкнотата срещу светлина. Създаването на водния знак е художествен процес, при който за дизайна и производството се използват компютри.

© Централна банка на Германия (Deutsche Bundesbank)

Машина с каландриращ цилиндър за производството на хартиено платно

ПЕЧАТ

Производството на еврбанкноти е свързано с четири вида печатни техники: офсет, дълбок печат (интаглио), ситопечат и висок печат. При тези процеси се използват различни видове печатни плаки или форми и специални мастила.

Печатът на банкноти с висока номинална стойност обикновено започва с офсетов печат, чрез който се постига характерът на графичната основа на банкнотата. Офсетовият печат представлява технология на непряк печат, при която мастилата не се отпечатват директно от плаката върху хартията. Те първо се пренасят от четири печатни плаки (като всяка от тях е прикрепена към печатен цилиндър) върху гумено печатно платно. Оттам мастилата се пренасят върху хартията. Специалната конструкция на офсетовите машини, използвана за печата на еврбанкноти,

позволява едновременното отпечатване на тяхната лицева и обратна страна. Това осигурява възможност за точен пасер на изображенията, който се проверява посредством числото от регистъра на проглед. (При разглеждане на банкнотата срещу светлина отделните части от числото се сливат и образуват номиналната стойност.)

Интаглио печатът – който произхожда от италианската дума „врязвам“ – придава на банкнотите характерното им усещане за релеф. Инициалите на ЕЦБ в петте езикови варианта, номиналните стойности, както и прозорците и вратите могат да бъдат усетени на пипане. Тези елементи на изображенията са гравирани върху плочата за интаглио печат, образувайки вдлъбнатини. От оригиналната плоча, направена обикновено от мед, чрез галванична вана се изработват печатните форми.

Калангриращ цилиндър за производството на хартия за банкноти от 5 евро с гравирани върху него изображения за водни знаци

При намастиляване на печатната форма мастилото изпълва гравирани канали, а повърхността (местата без изображения) се почиства от мастилото с въртящ се в обратната посока валяк.

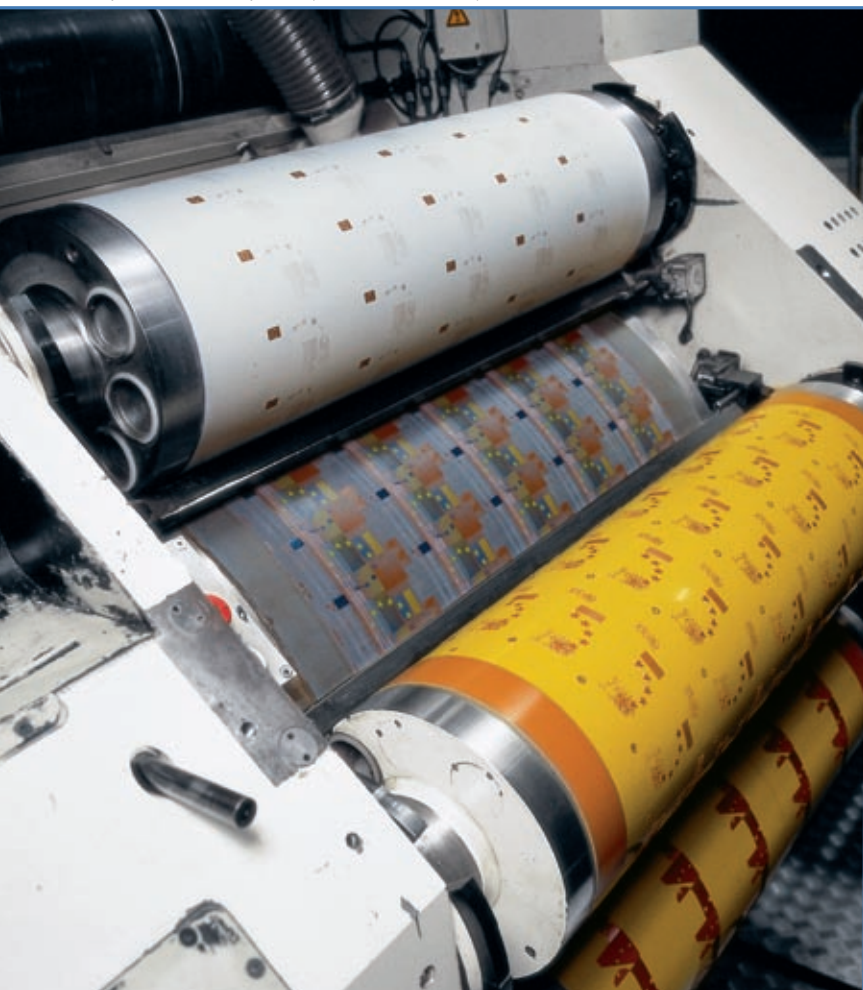
Валякът се почиства от остатъчното мастило с разтворители и ракелен нож. При печатане мастилото се предава от плочата, неподвижно закрепена към печатен цилиндър, върху хартията. При този процес хартията се притиска към пълните с мастило вдлъбнатини, което води до преговане на хартията и до създаването на мастилени релефи върху банкнотата. За постигане на желания релеф при печата е необходим много силен печатен натиск от около 30 тона.

След инталио печата върху обратната страна на банкнотата се отпечата друг защитен елемент – номиналната стойност с оптически вариращо мастило за купюрите с висок номинал (при купюрите с нисък номинал златисто-перлената ивица също се отпечата във фабриката за хартия). И двете мастила се нанасят по метода на ситопечата, което гарантира необходимата дебелина на мастиления слой за постигане на пълния оптически ефект на тези елементи. След това чрез топъл печат върху хартията се поставя холограмният стикер (върху банкнотите с ниска номинална стойност чрез сходен процес се поставя безконечна холограма

лента). При този процес се използва оборудване с максимален капацитет от 8000 листа на час.

След това листовете се номерират чрез използването на т.нар. висок печат. Те се подават към номератора, където номерата на банкнотите се поставят от обратната страна на банкнотите от две различни номериращи секции. След номерирането листовете автоматично се разрязват на банкноти и се пакетират. Те се обрязват по дължина и ширина на пачки от по 100 банкноти, които се обвиват с бандерол и се подреждат в пакети от по десет пачки. Впоследствие пакетите се вакуумират в прозрачно пластмасово фолио.

Листовете и качеството на печат се проверяват на различни етапи в процеса на производството. Тези проверки биват текущи (т.е. по време на производството) или последващи (т.е. мострата се изважда от производство), на произволни екземпляри или на база 100 % в зависимост от проверяваните параметри. Печатниците въвеждат например заключителен автоматичен контрол на качеството на банкнотите посредством високопроизводителни банкнотообработващи машини в края на производствения процес. Дефектните банкноти автоматично се отстраняват и незабавно в машината или впоследствие се унищожават.

Печатен цилиндр за отпечатването на банкноти от 50 евро и гумено печатно платно в офсетова печатна машина

Печатен цилиндр за отпечатването на банкноти от 50 евро в машина за интаглио печат

Ситопечатна машина за нанасянето на оптически вариращо мастило върху банкнотите от 50 евро

Номератор. Всяка банкнота е с уникален сериен номер

УПРАВЛЕНИЕ НА СЕРИЙНОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ЕВРОБАНКНОТИ

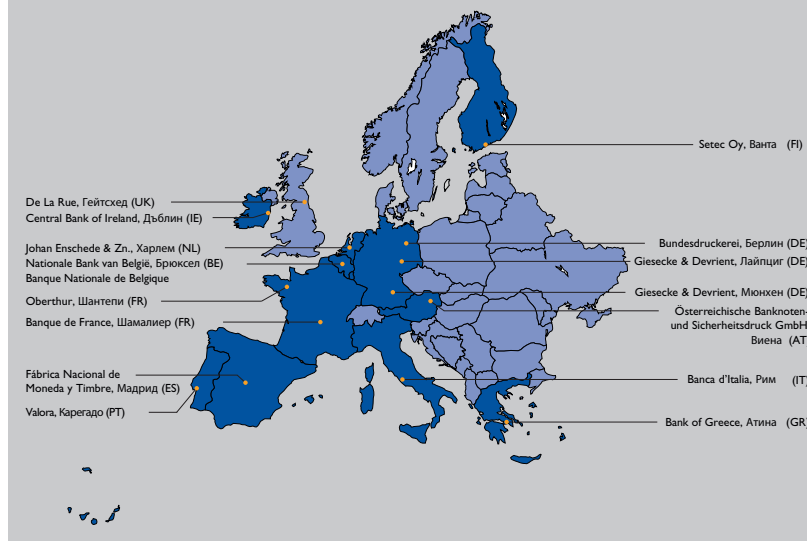
През 1996 г. Съветът на ЕПИ взема решение за ангажирането на всички печатници за национални банкноти в Европейския съюз при производството на първоначалното количество евробанкноти. Това се налага поради огромния обем, който трябва да бъде произведен в кратък срок – 500 клона на национални централни банки трябва да разполагат с достатъчен запас от евробанкноти няколко месеца преди въвеждането на еврото в обращение от 1 януари 2002 г., за да могат банкнотите да бъдат своевременно доставени на търговските банки. Разгледани са два сценария на производство:

- „без обединяване в общ пул“, при който всяка НЦБ отговаря за производството на необходимото ѝ количество евробанкноти. С други думи, всяка купюра се произвежда от всяка НЦБ;
- „с обединяване в общ пул“, при който всяка НЦБ произвежда само ограничен брой купюри, но в количество, което да съответства на нуждите от тези купюри в цялата еврозона.

Обединяването в общ пул би било по-ефективен способ. Ако например всички банкноти от 50 евро се отпечата в четири печатници вместо в 15, това ще унифицира банкнотите и ще облекчи координацията. Но по-високата ефективност се неутрализира от усилията и разходите по разпределянето на огромния брой необходими за преминаването към еврото банкноти.

ОТПЕЧАТВАНЕ НА БАНКНОТИТЕ

Местоположение на печатниците, произвеждащи евробанкноти

Карта на производствените обекти, отпечатали първоначалното количество банкноти

Едно от препятствията пред такова обединяване е невъзможността то да бъде осъществено, преди да станат известни държавите, които приемат еврото. Но печатниците трябва да поръчат определено полиграфическо оборудване преди да бъде взето това решение. За щастие, от проекта с пробните банкноти и последвалата нулева серия банкноти става ясно, че няма наложителна техническа причина за обединяване. Ето защо се взема решение за отпечатване на първоначалното количество банкноти без обединяване в общ пул.

Естествено, националните централни банки могат да сключват помежду си двустранни споразумения за пул. Това е от особена полза за производството на малки количества от високите купюри, т.е. от 200 и 500 евро. Специално за някои от по-малките държави е далеч по-ефективно да не произвеждат тези купюри, а да поръчат част от произвежданите количества на по-големите държави и да се възползват от икономии от мащаба.

Въпреки че ЕЦБ отговаря за координацията на цялостния проект, всяка национална централна банка има грижата да поръча своите банкноти от избраната печатница. Ето защо не съществува централна организация на производството. Вместо това през 2001 г. има цели 70 възможни комбинации централна банка/печатница/купюра.

Серийното производство на хартия за банкноти започва в началото на 1999 г., а отпечатването – през лятото на същата година в Белгия, Франция, Германия, Италия, Нидерландия и Испания. През следващите месеци постепенно се включват и други печатници. Печатниците, които първи започват производството на всяка купюра, отпечатват еталонните банкноти. След одобрението им от ЕЦБ всички печатници трябва да произвеждат своите банкноти по този стандарт. Някои печатници все още отпечатват национални банкноти и започват по-късно производството на евробанкноти. Гърция започва отпечатването в края на 2000 г., тъй като се присъединява към еврозоната едва през 2001 г.

Към края на серийното производство общият необходим производствен капацитет за преминаване към еврото е един милиард банкноти на месец, което на практика означава 33 милиона дневно, 1 400 000 на час, 23 000 на минута, или приблизително 400 броя банкноти на секунда. Някои печатници работят денонощно, на три смени и по време на официални празници. Общо 15 печатници отпечатват банкнотите за въвеждането на новата валута: три в Германия, две във Франция и по една във всяка от останалите държави от еврозоната с изключение на Люксембург. Една печатница се намира в Обединеното кралство, т.е. извън еврозоната.

Офсетова печатна машина

ЗДРАВЕН КОНТРОЛ

Седемте купюри евробанкноти и производствените материали от всички доставчици са изпитани в съответствие с най-строгите европейски здравни изисквания и норми за безопасност. Тези изпитания са проведени по стандарт ISO 10993 от Холандската организация за приложни научни изследвания. Те потвърждават, че при нормална употреба евробанкнотите не предизвикват никакви здравословни проблеми.

€-day

ГЛАВА 4

ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО

Еврогенят в централната банка на Люксембург (Banque centrale du Luxembourg).

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОЛИЧЕСТВОТО БАНКНОТИ ЗА ОТПЕЧАТВАНЕ

Националните централни банки (НЦБ) изготвят свои собствени разчети за необходимото количество евробанкноти след преминаване към еврото и до края на 2002 г. Първият разчет за прогнозираното търсене е изготвен още през 1998 г., но е актуализиран ежегодно, а съобразно с него се коригира и планираният обем на производство. През последните няколко месеца преди преминаването към еврото търговските банки заявяват по-голямо от очакваното количество банкноти с ниска номинална стойност и се налага да се отговори на тези искания.

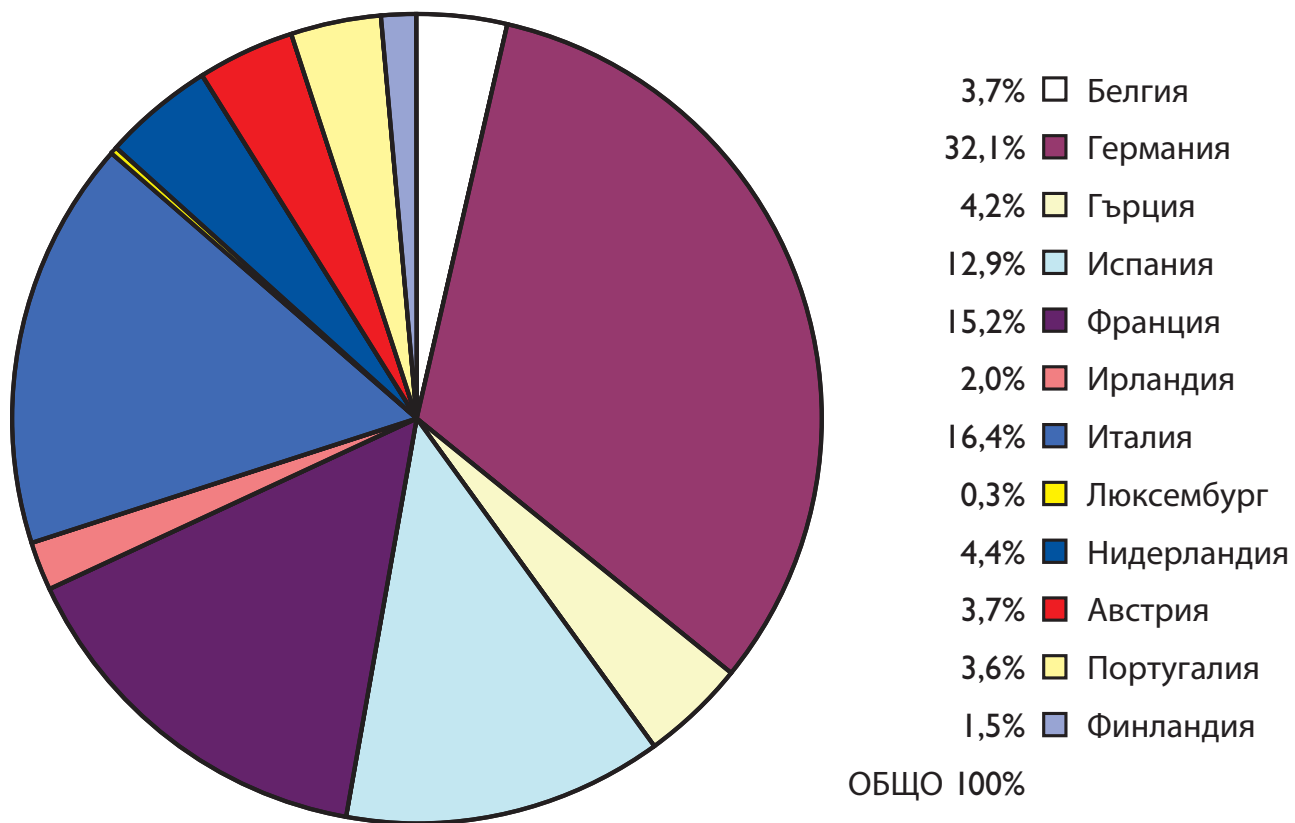
Първоначалното серийно производство на банкноти е предназначено за „стартов запас“, който да замени националните банкноти в обращение преди въвеждането на еврото, и за „логистичен запас“, който да осигури непрекъснатата доставка на банкноти през годината. За НЦБ е трудно да изготвят разчети за търсенето на всяка купюра на еврото, тъй като номиналните стойности на националните банкноти се различават от тези на еврото. Необходима е внимателна оценка на евентуалните последици от замяната на някои национални купюри с евромонети и от въвеждането на купюри на еврото с висока номинална стойност.

И накрая, трябва да се вземе предвид и търсенето им от държави извън еврозоната. По-специално, банкнотите германски марки са широко използвани извън Германия, особено в страните от Централна и Източна Европа. Разчетите сочат, че в стойностно изражение близо една трета от банкнотите германски марки (на стойност 32–45 милиарда) се използват извън Германия. Невъзможно е да се определи каква част от тези банкноти ще бъдат превърнати в евро и до каква степен другите държави от еврозоната,

граничещи с Източна Европа, ще обменят тези банкноти.

През 2001 г. се взема решение първоначалният обем на производството да бъде 14,9 милиарда банкноти (на стойност повече от 633 милиарда евро), от които девет – десет милиарда да представляват „стартов запас“ за замяна на националните банкноти в обращение, а около пет милиарда да бъдат разпределени за логистични запаси. Стартовите запаси са изчислени въз основа на националните банкноти в обращение (11,7 милиарда банкноти в края на 2000 г.), макар че се оказва, че в действителност са били необходими по-малко. Година след преминаването към еврото в обращение се намират 8,2 милиарда евробанкноти. До края на 2006 г. броят им нараства до 11,3 милиарда.

В допълнение към стартовите и логистичните запаси в началото на 2001 г. Управителният съвет на ЕЦБ взема решение за създаването на „централен резерв“ (ЦР) от евробанкноти в случай на проблеми при производството, количеството и качеството и/или повишено търсене на определени купюри. Централният резерв се състои от 1,9 милиарда банкноти (които включват най-често използваните за разплащания купюри, а именно от 5, 10, 20, 50 и 100 евро) и е произведен основно от консорциум европейски печатници, които все още имат известен свободен капацитет. ЕЦБ прави поръчката и закупува банкнотите. При нужда от банкноти от централния резерв националните централни банки трябва да ги купуват от ЕЦБ. Близо 30 % от този резерв влиза в употреба преди и по време на преминаването към еврото. Останалата част от централния резерв е прехвърлена изцяло към стратегическия запас на Евросистемата.

Първоначалният обем на производство със съответния дял на всяка национална централна банка.

Пакетирани във фолио евробанкноти, съхранявани в централната банка на Испания (Banco de España) в Магриг

ОБРАЩЕНИЕ НА БАНКОТИТЕ И БАНКОТНИ ЗАПАСИ

Казва се, че банкнотите (и монетите) са „в обращение“, след като излязат от националната централна банка (НЦБ), обикновено в посока към търговските банки. Обращението отбелязва спад, когато банкнотите се връщат в НЦБ. „Банкноти в обращение“, означава разликата между емитирани и върнати банкноти. Банкнотите са „в обращение“, дори когато не се използват за разплащания, а се съхраняват в банки или се депозират в спестовни институции.

Националните централни банки съхраняват нови и използвани банкноти. След проверката за „годност“, т.е. за добро физическо състояние, и за истинност, използваните банкноти могат да бъдат повторно пуснати в обращение. Негодните банкноти се унищожават, а за фалшивите се уведомява полицията. Евросистемата поддържа два вида запаси от банкноти: логистични и стратегически.

Логистичните запаси са работните запаси на НЦБ и при нормални условия посрещат търсенето на банкноти, включително и повишеното сезонно търсене.

Те се съхраняват с цел:

- замяна на негодните банкноти, които са в обращение;
- покриване на очакваното увеличение на паричната маса в обращение;
- посрещане на сезонни колебания в търсенето;
- оптимизиране на превоза на банкноти между клоновете на НЦБ.

Колкото по-голяма е клоновата мрежа на една национална централна банка, толкова по-големи запаси са ѝ необходими, тъй като всеки клон трябва да отговори на потенциалното търсене на всяка купюра по всяко време.

С течение на времето в логистичните запаси на една НЦБ може да се появят диспропорции (излишъци или дефицити) поради пътуванията на гражданите от една държава от еврозоната в друга и вземането с тях на евробанкноти. Ако запасите от определена купюра на една НЦБ се изразходят, тя ще заеме банкноти от стратегическия запас на Евросистемата, при условие че допълнителните логистични запаси на други НЦБ са недостатъчни.

Въоръжен конвой на евробанкнотите в
печатницата за банкноти в Кафегадо,
Португалия

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ЗА ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО

В резултат от редовния преглед на производствените планове на НЦБ и създаването на централния резерв се предполага, че Евросистемата разполага с достатъчни запаси от евробанкноти преди преминаване към еврото. В месеците преди пускането на еврото в обращение обаче, поради предоставянето на търговските банки на изключително голямо количество банкноти с ниска номинална стойност съществуват съмнения относно възможността запасите на НЦБ да са достатъчни за търсенето в началото на 2002 г. Това важи с особена сила за банкнотите от 5 евро. По тази причина Евросистемата въвежда система за управление на запасите, за да сведе до минимум риска от недостиг на регионално равнище.

Тази система позволява на НЦБ бързо да получи достъп до централния резерв при опасност от недостиг на банкноти. Освен това всички НЦБ поемат ангажимент за взаимопомощ чрез предоставяне на излишни банкноти. Ако банкнотите на една НЦБ бъдат изчерпани, тя трябва първо да се обърне към централния резерв. Ако централният резерв не може да удовлетвори искането, останалите НЦБ имат готовност да изпратят спешно излишни банкноти от логистичните си запаси. За тази цел

през декември 2001 г. националните централни банки актуализират прогнозите си относно максималните необходими количества до края на февруари 2002 г. и предоставят на ЕЦБ подробни данни за необходимите за осигуряването на безпроблемно снабдяване с банкноти равнища на запасите. Тази информация, както и ежедневните сведения относно броя на банкнотите, пуснати в обращение след 1 януари 2002 г., осигуряват възможност на ЕЦБ да следи търсенето и снабдяването с евробанкноти през решаващите дни на преминаването към еврото.

В периода ноември 2001 г. – януари 2002 г. няколко НЦБ поискват от централния резерв повече от 500 милиона банкноти от 5 и 10 евро. По-голямата част от тези банкноти обаче всъщност не са емитирани в периода на въвеждане на еврото в обращение, тъй като първоначално доставените на банките количества се оказват достатъчни за повечето от нуждите им, а през първите седмици на януари 2002 г. количеството банкноти, които банките изтеглят от НЦБ, остава на ниско равнище. Въпреки това системата за управление на запасите допринася за предотвратяването на срикове и проправя пътя на постоянна система за управление на запасите след преминаването към еврото.

Доставка на евро в супермаркет в Австрия в края на 2001 г.

ПРЕДВАРИТЕЛНО РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА БАНКНОТИ И МОНЕТИ

През последните четири месеца на 2001 г., докато банкнотите и монетите на националните валути са все още в обращение, компаниите в еврозоната, по-специално банките и търговските обекти, са снабдени на два етапа, наречени „първоначално зареждане“, и „първоначално подзареждане“, с евробанкноти и монети. През първия етап националните централни банки доставят банкноти и монети на търговските банки, които от своя страна разпространяват новите пари до търговски обекти, клонове и т.н. Новата валута все още не е законно платежно средство и е забранено да се пуска в обращение. Все пак далеч преди 1 януари 2002 г. първоначалното зареждане и подзареждане гарантира широкото разпространение на банкнотите и монетите и по-ефективното използване на 7600 транспортни средства от компаниите за транспортиране на пари, като по този начин е избегнат недостиг в доставките на пари към края на 2001 г. От това предварително разпространение на валутата се възползват и други:

- банките зареждат своите 200 000 банкомата с евробанкноти;
- търговците на дребно подготвят своите касови апарати;
- банките и операторите на автомати за продажба на стоки започват да зареждат машините си с евро.

Евентуален недостиг на новите банкноти и монети в началото на 2002 г. не само би бил лоша реклама за новата валута, но и би удължил срока на паралелното обращение на националните валути и еврото, който е ограничен до максимум осем седмици. Само достатъчни и навременни доставки на парични средства биха осигурили гладкото преминаване към еврото и така биха запазили и заздравили общественото доверие и доверието на финансовите пазари в новата валута. До края на 2001 г. са доставени количества за покриване на близо 80 % от първоначалното търсене на банкноти и 97 % от общите нужди от монети (в това число и стартовите комплекти монети за обществеността).

Клиент купува стартов комплект
евромонети в парижка банка

Поради различните обстоятелства във всяка страна – площ, икономика, инфраструктура за снабдяване с парични средства и национален сценарий за преминаване към еврото – всяка национална централна банка започва да извършва операциите по първоначално зареждане и подзареждане по различно време.

Максималният срок е четири месеца, считано от 1 септември 2001 г. По-ранна дата не е оправдана от логистична гледна точка и би повишила риска за безопасността и риска от преждевременно наличнопарично обращение. Често пъти графици за доставка на банкноти се различават от тези на монетите. По принцип монетите се доставят по-рано от банкнотите поради логистични трудности при транспортирането им и по-малкия риск за сигурността предвид номиналната им стойност.

Банките и търговците на дребно, които получават паричните средства, са юридически или договорно задължени от снабдяващите ги национални централни банки да не ги предават на клиенти преди 1 януари 2002 г. Всяко преждевременно обращение на евробанкноти и монети би нарушило планове и би предизвикало объркване. Банките трябва да сключат

застраховки за покриване на риска от унищожение, кражба или обир, както и риска от преждевременно използване от обществеността на първоначално заредените парични средства. Доставените на банките евробанкноти остават собственост на националните централни банки до 00:00 часа на 1 януари 2002 г. в съответните държави. При невъзможност или неприложимост на разпоредбите за запазване на правото на собственост съгласно националното законодателство първоначално заредените евробанкноти трябва да бъдат обезпечени с гаранция.

За разлика от банките, търговските обекти и другите организации гражданите не получават евро преди пускането му в обращение с едно важно изключение – през втората половина на декември 2001 г. те могат да закупят стартови комплекти монети от банките или пряко от НЦБ. Стартовите комплекти съдържат малки суми между 3,88 евро (равностойни на 23 финландски марки) и 15,25 евро (равностойни на 100 френски франка). Целта е запознаване на обществеността с монетите и по-лесно преминаване към еврото. Очаква се хората да използват еврамонетите за плащания в първите дни на 2002 г., за да осигурят повече ресто за търговците на дребно.

Засилена охрана на пратка евро от клон на централната банка на Италия (Banca d'Italia) близо до Рим

В своите информационни кампании НЦБ подчертават, че стартовите комплекти са предназначени за използване, а не за колекциониране. Хората обаче неизбежно имат желание да ги запазят като спомен за историческото събитие и не искат да ги харчат. Комплектите са произведени само в малки количества и в някои държави се разпродават в рамките на 48 часа.

Но защо банките да искат да разполагат с големи запаси евробанкноти и монети далеч преди датата на преминаване към новата валута? Те не носят лихва и пораждат разходи по ликвидността. Необходимо е тези допълнителни разходи да бъдат компенсирани. За да бъдат стимулирани банките да приемат първоначалните доставки на банкноти и монети, е договорен модел на дебитиране. Той трябва да отговаря на следните условия:

- да отразява допълнителните парични наличности на банките в евро;
- да е прост и лесен за прилагане;
- да не пречи на връзките на банките с техните клиенти.

Съгласно „модела на линейно дебитиране“ паричните средства не се дебитират незабавно от съответната банка, а по една трета от тях се дебитираща по номинална стойност съответно на 2, 23 и 30 януари 2002 г.

Тези дати са съобразени с основните операции по рефинансиране, с които ЕЦБ предоставя ликвидност на търговските банки в началото на 2002 г. Управителният съвет на ЕЦБ постига съгласие моделът на дебитиране да остане единственият инструмент на равнище Евросистема за компенсиране на разходите на ангажираните в преминаването към еврото лица. На национално равнище обаче е възможно въвеждането на ограничени и специфични изключения, при условие че предвижданияте мерки улесняват преминаването към еврото. Например, някои НЦБ предлагат финансови стимули на банки, които приемат предварителни доставки на банкноти с ниска номинална стойност или които експедитивно предават националната валута.

Тъй като голям брой банкноти, емитирани от националните централни банки, са в обращение извън еврозоната, там също се извършват предварителни доставки на евро, макар и с по-ограничен характер. Разпространението на парични средства до търговски банки извън еврозоната от банки в еврозоната е подчинено на насоките на ЕЦБ от 1 декември 2001 г. На банките се разрешава да разпространяват евробанкноти до своите клонове и централи извън еврозоната.

Въоръжени охранители надзирават превозващ евробанкноти камион при слизането му от ферибот в Гърция.

Освен това банките могат да прехвърлят парични средства до своите филиали, както и до други банки, чието централно управление и/или клонова мрежа се намира извън еврозоната.

Следващи насоки на ЕЦБ осигуряват възможност за предварителна доставка на евробанкноти извън еврозоната. Банки, които се намират извън еврозоната и са специализирани в разпространението на едро на банкноти, могат да получават парични средства от националните централни банки и да ги предават на своите банки-клиенти извън еврозоната. В допълнение към това НЦБ извън еврозоната могат да получават евробанкноти и да ги разпространяват до банките в техните териториални граници на компетентност. Разпространението на парични средства до търговците на дребно обаче не е разрешено извън пределите на еврозоната.

Едва на 1 декември 2001 г. е разрешено евробанкнотите да се разпространяват навсякъде извън еврозоната. На специализирани кредитни институции и НЦБ извън еврозоната са доставени банкноти на стойност 4,1 млрд. евро. 78 % от разпространените банкноти се осигуряват от централната банка на Германия (Bundesbank), а 12 % от централната банка на Франция.

Повече от половината от всички доставки на банкноти извън еврозоната са предназначени за Източна Европа, включително Западните Балкани и Турция (където броят на банкнотите германски марки в паралелно обращение е доста голям). Големи количества са прехвърлени също в Северна Африка и към големи международни банки, например в Швейцария и Обединеното кралство.

ПЪРВОНАЧАЛНО ЗАРЕЖДАНЕ И ПОДЗАРЕЖДАНЕ

„Първоначалното зареждане“ представлява физическа доставката на евробанкноти и монети от НЦБ до търговски банки или упълномощени от тях представители (компани за превоз на парични средства) в периода 1 септември – 31 декември 2001 г. Разпространението от 1 септември 2001 г. на първоначално доставените банкноти и монети до трети лица като търговски обекти, ресторанти, производители и притежатели на автомати за продажба на стоки е известно като „първоначално подзареждане“. Операциите по първоначално зареждане и подзареждане, включително моделът на дебитиране на първоначално заредените и подзаредени суми, се ръководят от насоките на ЕЦБ.

УЛЕСНЯВАНЕ НА ТЪРГОВЦИТЕ НА ДРЕБНО ПРИ ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО

Много търговци на дребно се безпокоят от необходимостта да поддържат големи наличности от монети в началото на 2002 г., като се има предвид, че от търговските обекти се очаква да изиграят ролята на основен канал за разпространение на новите монети (докато повечето от банкнотите трябва да се разпространят чрез банкоматите). Стартовите комплекти монети имат за цел да уталожат страховете им; по същата причина банките се насърчават да зареждат своите банкомати с банкноти с ниска, а не с висока номинална стойност. Освен това държавните органи се насърчават да изплащат сумите за социално подпомагане (често пъти изплащани в брой) в банкноти с ниска номинална стойност.

Потърсено е и съдействието на обществеността. Информационната кампания „Евро 2002“ призовава гражданите: да сведат до минимум смесените плащания, т.е. в местна валута и евро; да започнат възможно най-скоро използването на евробанкноти и монети; при възможност да плащат с точната дължима сума.

ПУСКАНЕ НА ЕВРОТО В ОБРАЩЕНИЕ

През първите дни след преминаване към еврото общото количество банкноти в обращение надхвърля прогнозите. Ако пускането на банкноти в обращение може да се оприличи на напълването на вана с вода, то тя се напълва доста над очакванията. Това се дължи на големия дебит на „еврокранчето“, което позволява да бъде широко отворено поради зареденото голямо количество парични средства преди преминаването към еврото. Но „отточният канал“ за национални банкноти е с по-ограничен капацитет, което довежда до бавното им изтегляне от обращение.

След преминаване към еврото ЕЦБ следи ежедневно количествата емитирани евробанкноти и монети и количествата изтеглени от обращение национални валути. Графиката на страница 63 показва общия брой

банкноти в обращение след въвеждането на еврото. Тъй като всички първоначално заредени банкноти са отчетени като намиращи се в обращение, на 1 януари 2002 г. стойността на банкнотите в обращение достига 403 млрд. евро, с 6 % повече от банкнотите в обращение през същия период на 2001 г.

Общият брой на банкнотите в обращение спада с всеки изминал ден, тъй като количеството изтегляни национални банкноти неизбежно надвишава количеството емитирани евробанкноти. За първи път на 28 февруари 2002 г. количеството на емитираните евробанкноти надхвърля броя на изтеглените национални банкноти. През същия ден общата стойност на банкнотите в обращение е 285,1 млрд. евро, т.е. с около една четвърт по-малко в сравнение с 28 февруари 2001 г.

В началния етап на преминаване към еврото търсенето на банкноти от 5 и 10 евро е изключително голямо, тъй като Евросистемата е призовала банките да разпространяват предимно банкноти с ниска номинална стойност. След първите дни на преминаването към еврото в обращение на тези малки купюри се наблюдава рязък спад – с повече от 30 % (от 5 евро) и близо 20 % (от 10 евро) в рамките на един месец. Търсенето на банкноти с висока номинална стойност обаче се повишава стабилно. Това личи от средната стойност на банкнотите в обращение, която отбелязва увеличение от 28 евро през януари 2002 г. до 44 евро към края на същата година. През декември 2006 г. средната стойност на банкнотите в обращение е 55 евро.

През първите две седмици на януари в повечето страни от еврозоната се увеличава дялът на плащанията в брой в общия обем на плащанията, тъй като хората изразходват банкнотите от националните си валути и привикват към еврото. Положението започва да се нормализира през втората половина на януари. До 7 януари средно 75 % от плащанията в брой се извършват в евро, а до средата на месеца те надхвърлят 90 %.

1 януари 2002 г. малко след полунощ – няколко чисто нови евробанкноти са подложени на щателен оглед в Маастрихт.

ИЗТЕГЛЯНЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКНОТИ И МОНЕТИ ОТ ОБРАЩЕНИЕ

Повечето национални институции полагат предварителни усилия да улеснят работата на банките, търговците на дребно и компаниите за превоз на парични средства в периода на въвеждането на еврото в обращение, като призовават гражданите да депозират националните монети в банките доста преди януари 2002 г. Освен това благотворителни организации провеждат кампании за даряване на „стари“ монети. През 2001 г. общата стойност на националните монети в обращение спада с 9 % – от 17,9 млрд. евро в края на 2000 г. до 16,3 млрд. евро 12 месеца по-късно. В края на 2001 г. в обращение все още се намират 107,5 млрд. национални монети – повече от два пъти спрямо общото произведено количество монети за въвеждането на еврото.

Това противоречие може да бъде обяснено с натрупването на запаси от страна на някои потребители на монети. По-специално, монетите с ниска номинална стойност често пъти се събират в продължителен период от време (например в касички) и по този начин изчезват от обращение. Освен това тези монети могат да се запазят от колекционери, които обръщат малко внимание на общата стойност на своите притежания. Монети с ниска номинална стойност се използват в плащания само в ограничена степен, а полученото ресто не се разходва непременно за други покупки. В допълнение към това търговските банки не обменят монети, които туристите задържат при себе си, и по този начин тези монети също се „изгубват“. Задържането и загубите на монети налагат постоянното пускане в обращение на нови монети и количеството им расте.

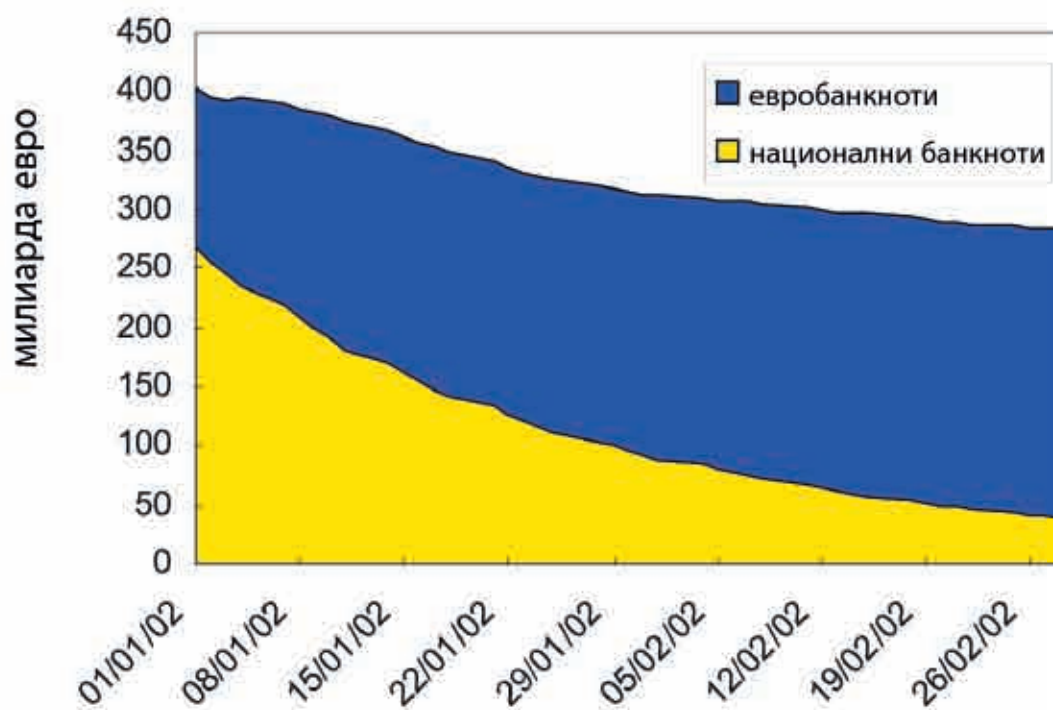
До края на февруари 2002 г. от обращение са изтеглени близо една трета от националните монети, затова то отбелязва спад от 16,3 млрд. евро до 11,3 млрд. евро.

През 2001 г. стойността на националните банкноти в обращение спада с близо една трета до 270 млрд. евро. Резкият спад продължава след 2 януари 2002 г. Всеки ден върнатите на НЦБ банкноти възлизат на 4–6 % от оставащите в обращение национални банкноти. До края на февруари 2002 г. стойността намалява до 53,8 млрд. евро. В стойностно изражение до края на 2002 г. са върнати 95,1 % от националните банкноти в обращение.

Тъй като старите национални банкноти все още могат да бъдат обменени в евро от националните централни банки, които са ги емитирали, за много дълъг или дори неограничен период остатъчни количества ще се запазят „в обращение“. Възможно е известно количество национални банкноти и монети да бъдат запазени по сантиментални причини или от колекционери.

С оглед на предотвратяването на обири от 1 януари 2002 г. в Белгия, Испания, Италия, Люксембург и Франция са внедрени „системи за маркиране“ на националните банкноти. Банкнотите се унищожават чрез перфориране или отрязването на краища за предотвратяване на по-нататъшната им обмяна или използването им в разплащания. В резултат на това заплащаните от банките и пощите застрахователни премии за превоза на парични средства намаляват, облекчавайки финансовото бреме върху тях.

Стойност на банкнотите в обращение от I януари до 28 февруари 2002 г.

Нарастващото използване на новите банкноти и постепенното излизане от употреба на старите в началото на 2002 г., илюстрирани от разширяващата се синя ивица и стесняващата се бяла ивица.

Експерт по парични автомати тества евромонети от различни монетни дворове в обект на централната банка на Германия (Deutsche Bundesbank) близо до Франкфурт.

ПРЕНАСТРОЙВАНЕ НА БАНКОМАТИТЕ И АВТОМАТИТЕ, РАБОТЕЩИ С ПАРИ В БРОЙ

Банкоматите обикновено имат дял от около 70 % от всички тегления на парични средства от банкови сметки. През януари 2002 г., през първите десет дни след въвеждането на еврото в обращение обаче, хората се възползват много по-интензивно от услугите на гише в 218 000 банки и пощенски клонове, за да теглят евро или да обменят национална валута. В някои държави като Германия и Испания, където банките са отворени за клиенти на 1 януари, предоставените на гише парични средства на частни лица дори надвишават изтегленото от банкоматите количество.

Евросистемата насърчава своевременната и бърза пренастройка на банкоматите, така че от 1 януари 2002 г. повечето от тях разпространяват само евробанкноти (а не национална валута).

Компаниите, които трябва да пренастроят своето оборудване към еврото (например банкомати и автомати за продажба на стоки), имат възможност да тестват

новите банкноти доста преди въвеждането на еврото в обращение. С напредването на производството на банкноти печатниците предоставят все повече купюри за тестване. Процесът протича в три етапа:

- През май и септември 2000 г. на производителите на оборудване са предоставени две централизирани пробни емисии. Участват общо 54 компании от и извън Европейския съюз (включително Япония и САЩ). Тестовите се провеждат в обезопасена сграда на централната банка на Германия близо до Франкфурт под надзора на ЕЦБ. Всяка компания разполага с малка кабина, където да анализира банкнотите със своето оборудване. Общ информационен пакет със спецификациите на евробанкнотите, включително сведения относно местоположението и характеристиките на защитните им елементи, дава възможност на компаниите да определят кои елементи могат да проверяват сензорите им, за да установят истинността на банкнотата.

Експерти по парични автомати тестват
евробанкноти в сграда на централната банка на
Германия близо до Франкфурт

- От март 2001 г. започва провеждането на тестове във всички 12 държави от еврозоната плюс Обединеното кралство. В тях участват повече от 150 организации. Този път са поканени и банки и доставчици на услуги (включително компании за поддръжка на банкомати).
- От 1 септември 2001 г. компаниите започват в собствените си лаборатории тестове на предварително доставените банкноти. За избягване на дискриминация на производителите на оборудване извън еврозоната, на които не е позволено да получат евробанкноти, е осигурена възможност тези компании да закупят евробанкноти от централната банка на Германия (Deutsche Bundesbank).

След цялостната подготовка на банките, както и на производителите и операторите на банкомати, пренастройването на тези съоръжения в цялата територия на еврозоната протича бързо – от 90 % на 2 януари 2002 г. до фактически 100 % два дни по-късно. Броят на тегленията от банкомати е

много голям през първата седмица на януари 2002 г., което свидетелства за ентузиазма и любопитството по отношение на новата валута. В Нидерландия например през първите два дни от годината са извършени пет милиона тегления от банкомати. Броят на тегленията остава на високо равнище до средата на втората седмица, след което започва да спада до нормални граници.

Паричните автомати са пренастроени с известно забавяне в сравнение с другите аспекти на преминаването към еврото. Това не е изненадващо, като се имат предвид огромният брой автомати за пренастройка (десет милиона монетни автомата, някои от които приемат и банкноти) и ограниченият брой техники при относително краткия срок. Това е от полза обаче за гражданите на държавите, където автоматите не приемат евро и пренастройването отнема по-дълго време – те не плащат глоби, ако не могат да платят за определени услуги, например паркинг или пътуване. Всички тези първоначални проблеми обаче са решени в рамките на няколко седмици.

ОБМЯНА НА НАЦИОНАЛНИТЕ БАНКНОТИ ПО НОМИНАЛНА СТОЙНОСТ

С неотменимото фиксиране на 1 януари 1999 г. на обменните курсове на националните валути на държавите от еврозоната от правна гледна точка тези банкноти и монети се превръщат в подразделения на еврото. След тази дата дадено лице в Португалия например може да извърши паричен превод, деноминиран в евро, до банкова сметка в Нидерландия. Не може обаче да използва евробанкноти и монети поради простата причина, че те са въведени в обращение едва през 2002 г.

За да отразят неотменимото фиксиране на обменните курсове и да постигнат известна заменяемост между националните банкноти на държавите от еврозоната през този тригодишен преходен период, националните централни банки предлагат безплатна обмяна на националните банкноти. Множество НЦБ предлагат тази услуга на гражданите във всички свои клонове, така че участват общо 500 клона на национални централни банки. В повечето страни професионалните клиенти –

търговски банки и обменни бюра – могат да обменят националните банкноти само на едно място. Не се приемат монети, тъй като техният превоз обратно до страната на емитента би създал логистични проблеми поради теглото и обема им. Централната банка на Германия (Deutsche Bundesbank) връща рекорден брой чуждестранни банкноти (661 милиона) до страната им на произход. На второ и трето място се нареждат централните банки на Франция и Люксембург съответно с 93 милиона и 27 милиона банкноти.

Тази обмяна на банкноти по номинална стойност първоначално е насрочена да приключи на 31 декември 2001 г. с въвеждането на евробанкнотите и монетите. За да се улесни преминаването към еврото обаче, Управителният съвет на ЕЦБ взема решение за удължаване на срока за обмяна на националните банкноти до 31 март 2002 г., до която дата евробанкнотите заменят почти изцяло националните банкноти.

ГЛАВА 5

КОМУНИКАЦИЯ

ПОДГОТВЯНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ЗА ПРЕМИНАВАНЕ КЪМ ЕВРОТО

Въвеждането на еврото е сложно и амбициозно начинание, за което са необходими редица организационни, логистични, технически, финансови и административни усилия от страна на всички пряко заинтересовани лица, не на последно място сред които са и гражданите. От първостепенно значение е координирането на подготвителната работа и участието на банките, търговците на дребно, компаниите за превоз на парични средства и производителите на автомати за продажба на стоки. В много държави са създадени съвети за преминаването към еврото, включващи представители на държавната администрация и бизнес сдружения. От 1997 г. се провеждат дискусии на европейско равнище. Например ЕПИ и неговият правопреемник ЕЦБ организират редовни срещи с експерти от националните правителства за обсъждането на широк кръг въпроси, в това число нормативната база, обявяването на цените в две валути, закръгляването на цените, счетоводството, ДДС и други свързани с данъчното облагане въпроси. ЕПИ и ЕЦБ организират „срещи с трети страни“ на европейско равнище за обсъждането на въпроси, свързани с преминаването към еврото.

Първоначално ЕЦБ възнамерява да не разкрива оформлението и защитните елементи на евро-банкнотите преди 1 септември 2001 г., когато започва зареждането с тях и защитните елементи стават обществено достояние. Но предвид на големия

брой на боравещите с пари в брой лица, например продавачи в магазини, рецепционисти в хотели и др., които трябва да бъдат обучени, представителите на деловите среди считат, че четири месеца не са достатъчни за провеждането на обучение, при условие че първо трябва да бъдат обучени самите обучаващи. Ето защо през януари 2001 г. в клоновете на НЦБ започва „обучение за обучаващи“, макар че специалните тренировъчни комплекти са разпространени едва след представянето на защитните елементи на банкнотите на 30 август 2001 г.

Европейската централна банка си дава сметка, че е необходимо хората с увредено зрение и другите уязвими групи от населението да бъдат запознати на ранен етап с новата валута. От март 2001 г. в рамките на програмата на Европейската комисия за улесняване на въвеждането на еврото ЕЦБ разпространява 30 000 комплекта фиктивни евробанкноти в организации на слепите с цел обучение. Предоставени са и комплекти за обучението на хора с други увреждания.

Фиктивните банкноти оставят същото „усещане“ като истинските евробанкноти, тъй като за направата им е използвана банкнотна хартия и релефен печат. За да се предотврати погрешното им използване вместо истински банкноти, обратната им страна е празна, а на лицевата им страна е отбелязано „NO VALUE“. Фиктивните, а не окончателните проекти са произведени с офсетов печат.

На 30 август 2001 г. на сградата Eurotower във Франкфурт, централата на ЕЦБ, са поставени огромни по размер плакати с изображения на евробанкнотите.

ИНФОРМАЦИОННА КАМПАНИЯ „ЕВРО 2002“

С напредването на техническата и логистичната подготовка за преминаване към еврото на преден план изпъква необходимостта гражданите да бъдат информирани за новата валута. Въпреки че информацията за ползите от единната валутна зона и обменните курсове вече е получила публичност, гражданите все още се нуждаят от обстойни практически съвети за преминаването към еврото.

Европейската централна банка взема решение за провеждането на мащабна инициатива за повишаване на обществената осведоменост за новите банкноти и монети. През ноември 1999 г. след проведена тръжна процедура е избрана международна рекламна агенция, която да оказва съдействие на ЕЦБ и националните централни банки при провеждането на информационната кампания „Евро 2002“.

Кампанията е насочена към:

- външния вид на евробанкнотите и монетите,
- купюрите,
- защитните елементи,
- преминаването към еврото.

Стратегията е да се проведе интегрирана комуникационна кампания с използването на различни медии за едни и същи послания. Още от началото се взема решение за използването на т.нар. „метод на рупора“, за да се оптимизират наличните ресурси и информацията да се разпространи възможно най-широко, като идеята е всяка целева група да предава информация на другите (например търговците да раздават брошури на клиентите) и по този начин целевата аудитория да се разширява с напредването на кампанията.

Въпреки че основната цел на информационната кампания е да достигне до всички граждани на еврозоната, определени групи трябва да получат специализирана информация. Такива са национални институции като полицията, боравещите с пари в брой (например продавачи в магазини и банкови служители), заетите в транспорта и туристическата индустрия, образователните институции, медиите и уязвимите

групи, включително слепи и частично незрящи лица.

Кампанията включва:

- програма за партньорство с участието на организации от публичния и частния сектор,
- рекламна кампания през есента на 2001 г.,
- подробен сайт в интернет с детски кърт и
- поредица от мероприятия за връзки с обществеността и кампании в пресата в продължение на една година с цел повишаване на осведомеността, предоставяне на информация и обогатяване на познанията относно новата валута.

Разработени са редица информационни материали, насочени към различни потребности. Тъй като кампанията се провежда в цялата еврозона, решено е всички материали за нея да се изготвят централизирано и след това да бъдат адаптирани за отделните държави. Това осигурява последователност на посланията и стила. Централизираното изготвяне на практика означава, че след постигането на съгласие по концепцията материалът трябва да се променя за всяка държава поотделно. За някои материали това означава просто превод на текста, но при други трябва да се включат и националните особености, например продължителността на преходния период. Всеки материал за кампанията е съставен на единадесетте официални (по това време) езика на Европейския съюз, а информационната брошура за обществеността е на 23 езика. Някои материали дори са преведени и на други езици. В Испания например са направени преводи на другите официални езици на Балеарските острови, Баската автономна област, Каталуня, Галисия и Валенсия; в Ирландия някои материали са публикувани на ирландски език.

Търси се отговор на редица дилеми, набелязани в началото на кампанията. Основната дилема касае защитните елементи на евробанкнотите. От една страна, обществеността трябва да бъде в състояние да ги разпознава, но от друга, тези елементи не трябва да бъдат разкривани преждевременно, за да не се осигури на фалшификаторите достатъчно време за подготовка.

Лого на програмата за партньорство

Ето защо за информационната кампания „Евро 2002“ са съставени два комплекта материали: един с изображенията на евробанкнотите без техните защитни елементи (фиктивни проекти) и друг с действителните евробанкноти.

Общият бюджет, определен от ЕЦБ за тази кампания, възлиза на 80 млн. евро. До края са съставени и публикувани повече от 30 различни материала, като количеството им варира от един-единствен основен екземпляр до повече от 17 млн. екземпляра (информационната брошура за обществеността) на различни езици; те са разпространени на територията на цялата еврозона и извън нея.

ПРОГРАМА ЗА ПАРТНЬОРСТВО

Програмата за партньорство, която е крайъгълният камък на кампанията, възниква от идеята за „рупора“ и използването на партньори за предаването на

информация. Официалните партньори имат достъп до информацията за новите банкноти и монети и могат да я разпространяват сред служители, клиенти и широката общественост. По линия на програмата за партньорство те разполагат с набор от материали, върху които могат да поставят своето лого заедно с логото на ЕЦБ или на съответните национални централни банки.

Успехът на националните и международните програми за партньорство в голяма степен е обусловен от факта, че партньорите съзнават ценността на точната, получена от първоизточника информация. Те получават актуална информация през цялата кампания чрез бюлетини, срещи и обучение. Само чрез провеждането на обучение партньорите по международната програма разпространяват информация до 300 000 боравещи с пари в брой лица. На специализирания уебсайт на кампанията в зона с ограничен достъп се публикуват извънредни новини, примери за най-добрите практики и материали за изтегляне. В края на кампанията програмата за партньорство обхваща повече от 2400 национални и 100 международни партньори.

НАЦИОНАЛНИ РАЗЯСНИТЕЛНИ КАМПАНИИ

Информационната кампания „Евро 2002“ засяга въпроси от общ интерес: купюрите на еврбанкнотите и монетите, техния външен вид и защитните им елементи. Предоставена е и обща информация за преминаването към еврото, но с по-малко подробности.

Наред с това всяка държава от еврозоната провежда свои комуникационни дейности, допълващи информационната кампания „Евро 2002“. За всяка държава трябва да бъдат разпространени два специфични вида информация:

- националният механизъм за преминаване към еврото
- фиксираният обменен курс на националната валута спрямо еврото.

В общи линии във всяка държава съществена роля играят националната централна банка, министерството на финансите и правителството като цяло. Участват и търговските камари, банковият сектор и търговията на дребно. Механизмите за преминаване към еврото варират в голяма степен по страни поради културните особености и специфичната инфраструктура за доставка на парични средства. За предварителните доставки на парични средства не са насрочени общи дати, а и всяка страна по свое усмотрение решава какво да бъде включено в стартовите комплекти монети. В някои държави срокът за преминаване към еврото е много кратък или на практика не съществува (например в Германия); в други той обхваща максималния срок от осем седмици. През това време, а в някои случаи и досега, националните валути могат да бъдат обменени в евро от националните централни банки и търговските банки.

Медийните и комуникационни дейности съставляват важна част от разяснителната кампания и варират

от съобщения в печата и пресконференции до информация, предназначена за специфични целеви групи като банки и търговци на дребно, тъй като те представляват важни канали за въвеждането на новата валута. Във всяка държава комуникационните дейности са допълнени със специализирани интернет страници и центрове за връзка, а много от националните централни банки допълват медийната информационна кампания „Евро 2002“ с телевизионни и печатни реклами.

В много държави съществуват опасения, че неизползваните и съхранени в домовете монети може да доведат до дълги опашки в банките в периода на преминаване към еврото. Организиран са различни кампании за насърчване на домакинствата да върнат по-рано своите монети. „Операция прасенце-касичка“ в Белгия например получава гласност по телевизията, в печата и в училищата, като целта е чрез децата да насърчи семействата да обменят спестените белгийски франкове в евро. Кампании за привличане на запасите от монети са проведени и в Австрия, Финландия, Германия и Ирландия.

Обменните курсове на 11 от 12-те държави са договорени на 31 декември 1998 г. и влизат в сила на 1 януари 1999 г. В някои страни обмяната е проста (например 1 евро 2 германски марки), но в други като Гърция, която се присъединява към еврозоната на 1 януари 2001 г., нещата са по-сложни: 340,75 драхми се равняват на 1 евро. Ето защо всяка от държавите от еврозоната предоставя информация за курса на превръщане на националната валута в евро. Във Франция например са разпространени дипляни с размер на кредитни карти, изработени от устойчив на скъсване и замърсяване материал, които посочват стойността на различни суми евро във франкове и обратно. В Ирландия до всяко домакинство е изпратен калкулатор и информационна брошура.

Студенти, рекламиращи новата валута в търговски център в Дъблин

ПРОУЧВАНИЯ ЗА КАМПАНИЯТА

От самото начало ефективността на информационната кампания „Евро 2002“ е подложена на качествени проучвания, за да бъде определен творческият ѝ стил, и на количествени проучвания за набелязване на пропуските в познанията, които трябва да бъдат попълнени, както и за установяване на обществените нагласи по отношение на преминаването към еврото и новите банкноти и монети. Тези проучвания допринасят за уточняването на стратегията на кампанията. Тъй като кампанията е не само важна, но и безпрецедентна, по понятни причини проучванията изиграват съществена роля за стратегията. В края на краищата, ако посланията не достигат до широката общественост, няма да има време за обновяването и повторното провеждане на кампанията.

Качествените проучвания започват незабавно, за да се изпробват идеите, които ще бъдат вложени във всички материали за кампанията. Тъй като тези материали ще се използват в цялата територия на еврозоната, те трябва да отговарят на вкусовете на гражданите от най-различни държави, от Финландия до Португалия или от Ирландия до Гърция. Нужни са теми, които да привлекат вниманието на колкото може повече хора, без да пораждат отчуждение у никого.

За тази цел е проведено изследване с фокусни групи; анкетираните са малки групи пълнолетни, възрастни, деца и управители на малки предприятия. Реакциите на всички тези групи показват, че кампанията трябва да бъде много по-ангажираща. Освен това посланията трябва да бъдат прости и всяка реклама, била тя телевизионна или печатна, да съдържа само по едно от тях, за да се избегне объркване.

Тези констатации се вземат предвид в процеса на разработване на кампанията и през ноември 2000 г. започва втора поредица проучвания. Те показват значително подобрение в материалите. Проличава

обаче и необходимостта от по-човешки облик на кампанията, показващ как хората разглеждат или използват евробанкнотите, и като цяло постигането на по-отчетлив тон и онагледяване, както и по-динамична представа.

Окончателните материали включват текстови „балончета“ с мотото на кампанията: „ЕВРОТО – НАШИТЕ пари“. Мотото също е тествано в количествените проучвания по кампанията. Общото мнение е, че то еднозначно предава посланието, че евробанкнотите и монетите „принадлежат“ на обикновените хора.

Посредством програмата за количествени проучвания се извършва оценка на познанията и нагласите на гражданите от еврозоната спрямо въвеждането на еврото и по-специално спрямо практическите аспекти на преминаването към новата парична единица. Четирите последователни количествени проучвания са проведени в периода септември 2000 г. – февруари 2002 г. Първото е предназначено да даде представа за кампанията в нейния начален момент и е последвано от междинен преглед през февруари 2001 г. Третото изследване е проведено през ноември 2001 г. и изучава случайна извадка с цел моментна оценка на кампанията преди въвеждането на новата валута. През февруари 2002 г. е проведено последното проучване с цел извършването на обща оценка за кампанията и преминаването към еврото.

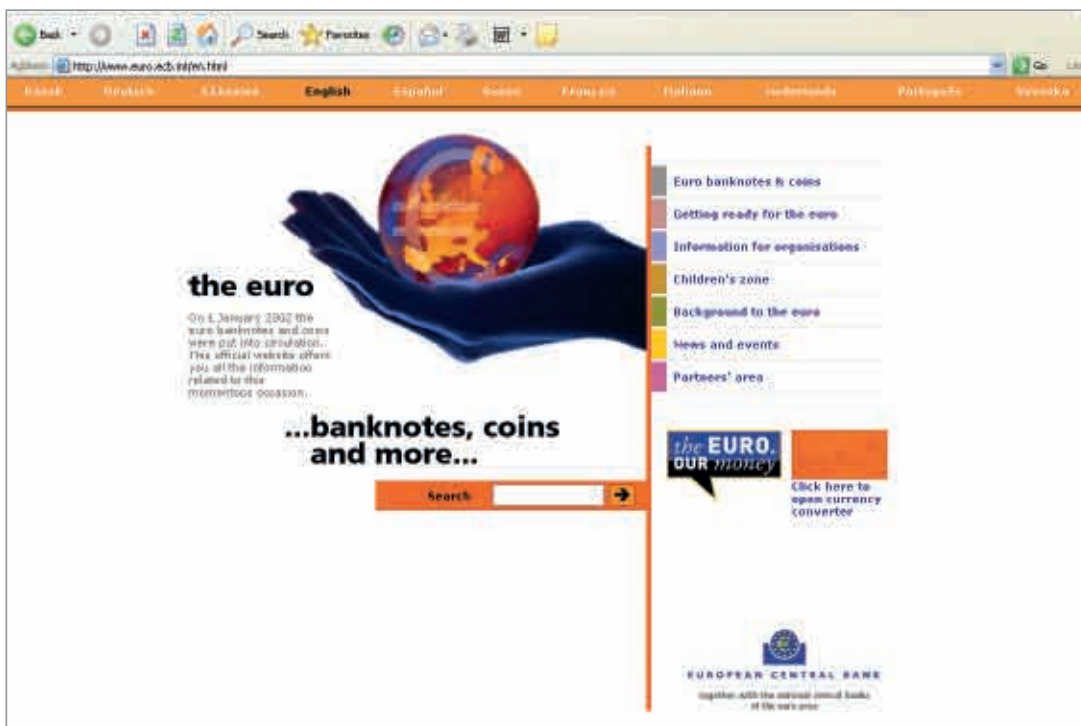
При всяко от проучванията работата на терен протича във всички държави в еврозоната. Анкетираните са 500 произволно избрани граждани от всяка държава, в това число възрастни, деца и работещи с пари в брой лица. Всяко от първите три проучвания има за цел да установи колко знаят хората за новата валута. Например до края на третия етап познаването на защитните елементи на банкнотите се е увеличило с 12 % сред пълнолетните и със 17 % сред управителите на малки предприятия.

the EURO. OUR *money*

Мотото на кампанията е преведено на 23 езика.

Специалисти от Publicis – избраната
от ЕЦБ агенция за организирането на
информационната кампания „Евро 2002“,
подготвят реклами.

Снимка от екрана на специализирания уебсайт на информационната кампания „Евро 2002“.

УЕБСАЙТ НА КАМПАНИЯТА

На 1 март 2001 г. е открит специализираният сайт на информационната кампания „Евро 2002“. Той предоставя информация за еврото и изтъква основните послания на кампанията. Освен това на сайта има специални раздели за основни целеви групи – меди, участници в програмата за партньорство на национално и международно равнище, деца. Страницата включва седем различни раздела в цветовете на седемте евробанкноти. Също като останалите материали за кампанията, той е съставен на тогавашните единадесет официални езика на Европейския съюз и съдържа връзки към уебсайтовете на националните централни банки.

Всеки раздел е с различна насоченост. „Евробанкноти и монети“ съдържа най-важната информация в кампанията: външния вид, купюрите и защитните елементи на новите пари. Друг раздел, „Подготовка за еврото“, разглежда различните мерки за преминаване към еврото и включва подраздел „Пътуване в еврозоната“.

Три раздела са насочени към специфични аудитории. „Информация за организациите“ подпомага представителите на деловите среди да подготвят своя персонал и да се справят с предварителните доставки на парични средства, като съдържа и различни информационни материали за изтегляне. „Новини и събития“ е насочен главно към журналистите и в него са публикувани съобщения и набор от материали за пресата, лица за контакти с медиите и обзор на кампанията. В „Детски кът“ има игра, с която децата да се запознаят с банкнотите и монетите, а тези на възраст между осем и дванадесет години могат да участват в онлайн състезанието „Стани Евро СуперЗвезда“.

Уебсайтът отбелязва стабилен поток от посещения по време на подготовката за преминаване към еврото, като най-много посещения – повече от един милион – са регистрирани през декември 2001 г. и януари 2002 г. Сайтът оказва ключова подкрепа на кампанията, особено на програмата за партньорство, в която служи като естествен канал за разпространение на информация в допълнение към програмата за връзки с обществеността и пресата.

РАБОТА С ПРЕСАТА И ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Като основна част от информационната кампания „Евро 2002“ програмата за връзки с обществеността и пресата включва координирани дейности за повишаване на осведомеността на медиите и обществото за новите банкноти и монети.

Съставен е „календар за обратно броене“ с цел на определени дати на медиите да се осигури достоверна информация. Съставени са комплекти от материали за медиите, предназначени за седем основни дати през периода, започващ 365 дни преди преминаването към еврото, т.е. 1 януари 2001 г., и приключващ 1 ден преди преминаването към еврото – 31 декември 2001 г. Всеки комплект съдържа набор от печатни и илюстративни материали като листовки и компактдискове; те са разпратени на близо 300 представители на национални и международни медии, главно в еврозоната.

В 11 от 12-те държави от еврозоната са проведени редица конференции във връзка с кампанията. Всяка конференция събира заинтересованите лица на национално равнище, за да привлече вниманието към националните аспекти на преминаването към еврото и към подготовката в ключови отрасли, в това число финансовия сектор, търговията на дребно и туристическата индустрия. Конференциите привличат сериозно медийно внимание, отчасти поради участието на редица известни фигури, и се оказват ефективен канал за връзка.

Една от дейностите за връзки с обществеността е насочена към деца на възраст между осем и дванадесет години, не само защото е необходимо те да се запознаят с новите пари, но и заради възможността да изиграят ключова роля в разпространението на информацията до техните родители и други членове на семейството. Спечелилите състезанието 24 „Евро СуперЗвезди“ са поканени на церемония по награждаването в ЕЦБ във Франкфурт на 31 декември 2001 г. Те получават лаптоп и специална „касичка-прасенце“, на която са изобразени серия евробанкноти, връчени им от тогавашния председател на ЕЦБ Вилем Ф. Дуйзенберг след музикална програма, в която се срещат „на живо“ с героите от плаката на състезанието „Стани Евро СуперЗвезда“.

Освен състезанието „Евро СуперЗвезди“, което включва и специална пресконференция в навечерието преди преминаването към еврото, ЕЦБ е домакин и на други две събития. Едното е пресконференция на 1 март 2001 г. за основните теми на кампанията и официалното оповестяване на нейното мото. Другото също е пресконференция, провежда се на 30 август 2001 г. и получава изключително широк отзвук. Председателят на Европейската централна банка показва за първи път истинските евробанкноти. Тъй като дотогава защитните елементи са грижливо пазени в тайна, пресконференцията привлича изключително внимание, като повече от 500 журналисти, 39 операторски екипа и множество телевизионни станции предават събитието на живо от сградата на операта (Neue Oper) във Франкфурт. Две снимки от събитието са отпечатани във вестници по целия свят. На едната Вилем Ф. Дуйзенберг е вдигнал звезда с евробанкнотите, а на другата централната сграда на ЕЦБ Eurotower е обвита с транспарант, на който са изобразени банкнотите.

Плакат за детското онлайн състезание „Стани Евро СуперЗвезда“.

МЕДИЙНА КАМПАНИЯ

Тя е най-видимата част от информационната кампания за еврото и обхваща три основни елемента: интернет реклама и кампании в националните и международните медии. Целта е поне 80 % от населението в еврозоната и по-специално домакините и възрастните хора да са видели всяка реклама поне 2½ пъти.

Стратегията е постепенно повишаване на осведомеността чрез серия рекламни „блокове“, включващи поредица от седем телевизионни реклами и осем реклами в пресата, които се появяват за първи път в края на септември 2001 г. Последната поредица реклами в печатните медии, с която приключва кампанията, е публикувана през февруари 2002 г., като тя отново акцентира върху защитните елементи на банкнотите. Телевизионните реклами са излъчени общо над 10 000 пъти, а печатните реклами се публикуват в издания в цялата еврозона близо 800 пъти през периода септември 2001 г. – февруари 2002 г.

Освен медийната кампания в еврозоната е проведена международна кампания, насочена към аудиториите в други европейски държави, Азия, Северна и Латинска Америка. Във всеки регион кампанията цели да достигне до горните 10–20 % от населението (от гледна точка на образование и доход) и до потенциалните посетители на еврозоната. За тази цел са поместени реклами в редица международни издания като „Файненшъл таймс“ и „Тайм“. На летищата в еврозоната и на лондонското летище „Хийтроу“ са поставени електронни и печатни табла, допълнени с информация за полетите.

Кампанията включва редица материали, в това число:

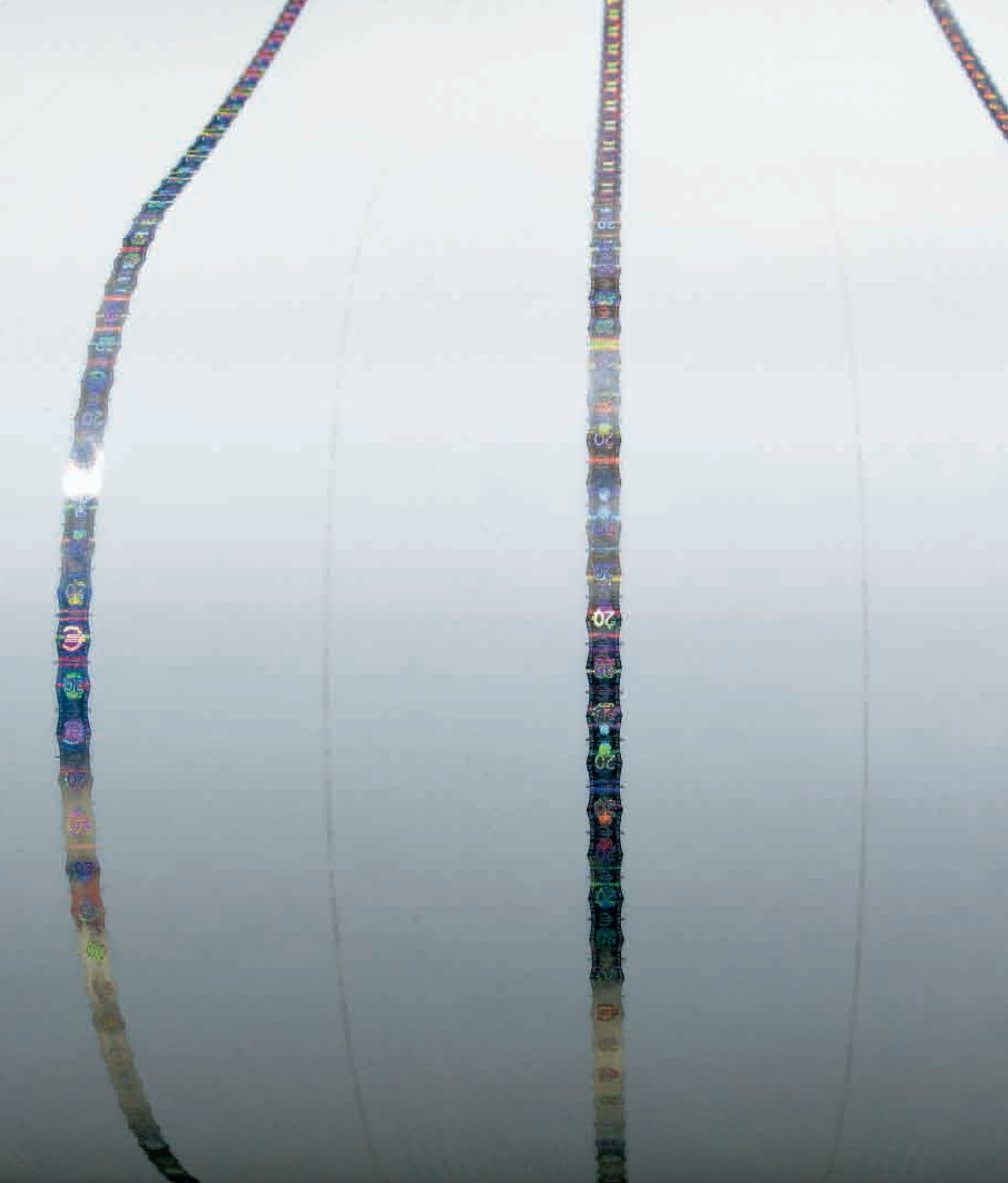
- Комплект от информационни материали за евробанкнотите и монетите, предназначени за широката общественост, представляващи външния вид и купюрите на новата валута и подробности за преминаването към нея.
- Образователни материали за касиери, продавачи в магазини и др. Всеки комплект съдържа компактдиск с интерактивно съдържание, брошура и видеоклип с подробна информация как се разпознават истинските евробанкноти.
- Серия печатни рекламни материали с информация как се разпознават холограмата и водният знак на евробанкнотите.
- Брошура с обща информация, разпратена до повечето домакинства в еврозоната. От тази брошура са отпечатани 17 милиона екземпляра в 18 различни варианта и са съставени 12 допълнителни езикови версии за хора извън еврозоната.

Брошура с обща информация – на английски и китайски език.

Плакати от кампанията

ГЛАВА 6

ЗАЩИТНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ЕВРОБАНКНОТИТЕ

Поставяне на холограмни ленти върху хартия за евробанкноти

В информационната кампания „Евро 2002“ е отредено важно място на външния вид на евробанкнотите и монетите. Той е широко отразен и не след дълго гражданите са в състояние да разпознават от пръв поглед различните купюри. Основно място в кампанията заемат и защитните елементи на банкнотите. Необходимо е обществеността, както и работещите с пари в брой лица да познават тези елементи, за да могат да разпознават истинските банкноти.

Производството на банкноти се осъществява по сложна печатарска технология, а защитните елементи позволяват те да бъдат лесно различени от фалшивите. Проверката на евробанкнотите може да се проведе по различни начини. Някои потребители проверяват елементите, които могат да се видят с невъоръжено око, например водния знак. Други, особено при плащане или получаване на ресто в супермаркетите, проверяват дали хартията на банкнотите е твърда и шумяща и дали на определени места печатът е релефен.

Касиерите и продавачите в магазините могат да проверят и други елементи с ултравиолетова (UV) лампа. В евробанкнотите също така са включени няколко скрити елемента, които се отчитат от сензорите в автоматите за продажба на стоки и високоскоростните машини за сортиране в централните банки. Най-усъвършенстваните скрити елементи могат да бъдат проверени само от високотехнологичните сензори в централните банки и са известни само на неколцина производители на сензори. Ето защо е почти невъзможно централните банки случайно да върнат в обращение фалшиви пари, получени от банки или търговци на дребно.

При различните банкноти се използват различни защитни елементи: банкнотите с ниска номинална стойност (от 5, 10 и 20 евро) имат холограмна лента на лицевата страна и златисто-перлена ивица на обратната, докато банкнотите с висока номинална стойност (от 50, 100, 200 и 500 евро) са с холограмен стикер на лицевата страна и число с променящ се цвят на обратната страна.

Тъй като фалшификаторите по принцип се съсредоточават само върху определени елементи на банкнотите – и то с променлив успех, потребителите трябва винаги да проверяват няколко защитни елемента, като прилагат теста „пипни, разгледай, наклони“. Чрез ПИПАНЕ се установяват релефните елементи. Чрез РАЗГЛЕЖДАНЕ на банкнотата се проверяват видимите срещу светлина елементи. При НАКЛАНЯНЕ някои от елементите се „изместват“ или променят цвета си. Касиерите могат да проверят повече елементи с помощта на няколко прости устройства. По-долу са представени всички оповестени защитни елементи на евробанкнотите.

ПИПНИ

- *Хартия*
Хартията на банкнотите е шумяща и твърда на пипане.
- *Релефен печат*
Прокарайте нокът по банкнотата, за да усетите релефния печат.

Воден знак

Задръжте банкнотата срещу светлина и ще видите полутоновото изображение на сграда и число, съответстващо на номиналната стойност на банкнотата.

Осигурителна нишка

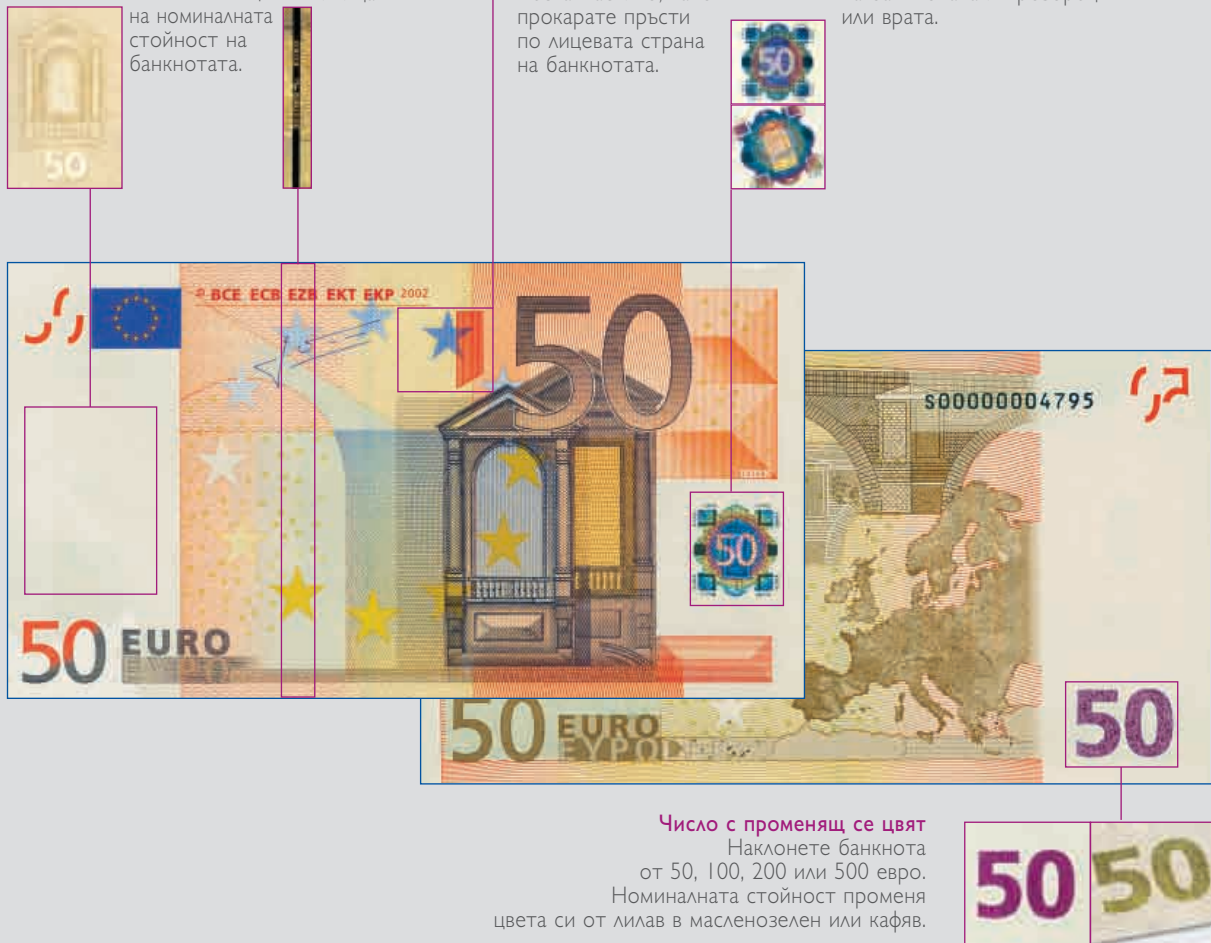
Задръжте банкнотата срещу светлина и напречно на банкнотата ще видите тъмна ивица.

Характеристики на хартията

Хартията на банкнотата трябва да бъде шумяща и твърда на пипане. Можете да усетите удебеленото на места мастило, като прокарате пръсти по лицевата страна на банкнотата.

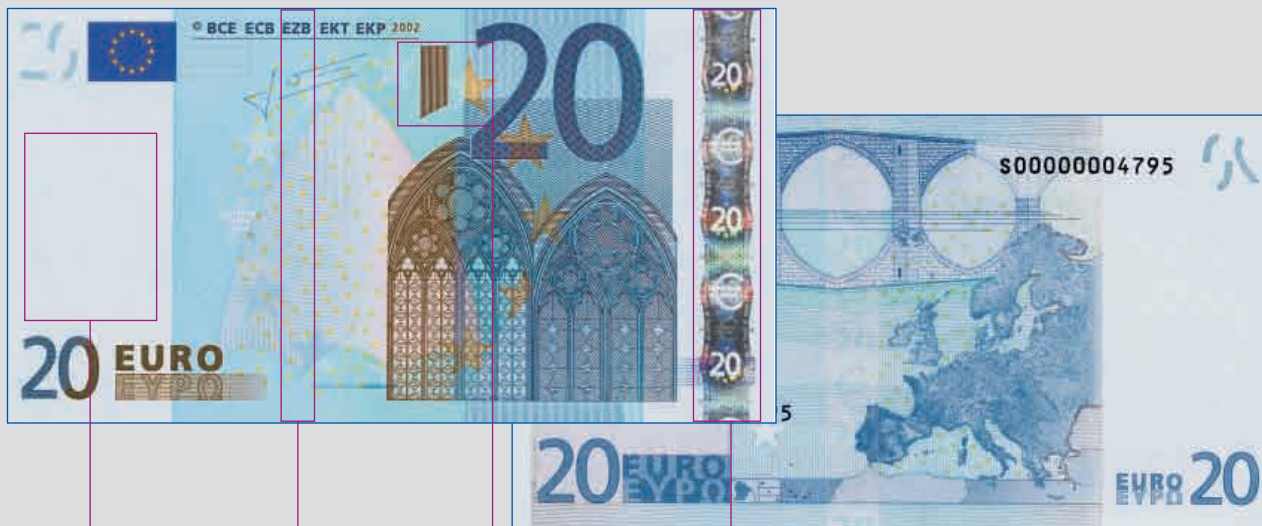
Изображение на холограмата

Наклонете банкнотата. При банкнотите от 50, 100, 200 и 500 евро изображението на холограмата показва номиналната стойност на банкнотата и прозорец или врата.

РАЗГЛЕДАЙ

- **Воден знак**
Задръжте банкнотата срещу светлина и ще видите водния знак. Поставете банкнотата на тъмна повърхност и светлите области ще потъмнеят. Този ефект много лесно се забелязва при водния знак, изобразяващ номиналната стойност на банкнотата.
- **Осигурителна нишка**
Задръжте банкнотата срещу светлина – ще видите осигурителната нишка като тъмна ивица. На тази ивица е отбелязана думата „EURO“ и номиналната стойност на банкнотата.
- **Регистър на проглед (цифри, допълващи се срещу светлина)**
Задръжте банкнотата срещу светлина и вижте как отпечатаните от двете страни в горния ъгъл на банкнотата цифри взаимно се допълват и образуват число, съответстващо на номиналната ѝ стойност.
- **Перфорации**
Задръжте банкнотата срещу светлина и ще видите как перфорациите в холограмната лента или стикер образуват символа „€“.

Воден знак

Задръжте банкнотата срещу светлина и ще видите полутоновото изображение на сграда и число, съответстващо на номиналната стойност на банкнотата.

Осигурителна нишка

Задръжте банкнотата срещу светлина и напречно на банкнотата ще видите тъмна ивица.

Характеристики на хартията

Хартията на банкнотата трябва да бъде шумяща и твърда на пипане. Можете да усетите удебеленото на места мастило, като прокарате пръсти по лицевата страна на банкнотата.

Изображение на холограмата

Наклонете банкнотата. При банкнотите от 5, 10 и 20 евро изображението на холограмата показва номиналната стойност на банкнотата и символа на еврото (€).

НАКЛОНИ

- Холограмен стикер (за банкноти от 50, 100, 200 и 500 евро)

Наклонете банкнотата и вижте как изображението на холограмата се променя, преливайки между номиналната ѝ стойност и изображението на прозорец или врата.

- Холограмна лента (за банкнотите от 5, 10 и 20 евро)

Наклонете банкнотата и ще видите как изображението на холограмата се променя, преливайки между номиналната ѝ стойност и символа „€“. Малки букви по краищата показват номиналната стойност.

- Число с променящ се цвят (за банкнотите от 50, 100, 200 и 500 евро)

Наклонете банкнотата и вижте как числото на номиналната стойност променя цвета си от лилав в масленозелен или кафяв.

- Златисто-перлена ивица (за банкнотите от 5, 10 и 20 евро)

Наклонете банкнотата. Ще видите ивица със златисто-перлен цвят. На нея са изобразени номиналната стойност на банкнотата и символът „€“.

ПРОВЕРКА НА УЛТРАВИОЛЕТОВА СВЕТИНА

- Ултравиолетова флуоресценция
На ултравиолетова светлина
- самата хартия не свети
- в хартията се виждат влакнцата в червен, син и зелен цвят
- знамето на Европейския съюз изглежда зелено с оранжеви звезди
- подписът на председателя на ЕЦБ става зелен
- големите звезди и малките кръгове на лицевата страна, както и картата, мостът и номиналната стойност на банкнотата на обратната страна светят.

ПРОВЕРКА С ЛУПА

- Микротекст
На различни места в банкнотата е използван микротекст. За да се види той, е необходима лупа. Текстът е отчетлив, а не размит.

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ... ?

- Някои характеристики на банкнотите могат да се променят, ако банкнотите се използват неправилно. Например хартията на случайно изпрана банкнота може да свети на ултравиолетова светлина. За по-сигурно проверете дали банкнотата е истинска чрез теста „пипни, разгледай, наклони“.
- Подписът върху евробанкнотите е на Вилем Ф. Дуйзенберг, първият председател на Европейската централна банка, или на Жан-Клод Трише, който го заменя на този пост на 1 ноември 2003 г. Валидни са банкноти с който и да е от двата подписа.

ГЛАВА 7

НАСТОЯЩО И БЪДЕЩО РАЗВИТИЕ

Крайбрежният булевард на пристанище Дан Лири в Ирландия.

Броят и стойността на банкнотите в обращение отбелязват рязко увеличение след въвеждането им в началото на 2002 г. и се наблюдават признаци, че до края на 2006 г. значителна част – близо 15 % от общата стойност на евробанкнотите в обращение – са извън еврозоната. Тъй като липсата на обществено доверие в евробанкнотите може да застраши ролята им на платежно средство, Европейската централна банка от самото начало наблюдава доставките на парични средства и динамиката на парите в обращение от гледна точка на обема и качеството на банкнотите. Като наблюдава нивата от наличности на националните централни банки (НЦБ) и координира презграничните масови трансфери от НЦБ с допълнителни резерви към НЦБ с ниски нива от наличности, ЕЦБ осигурява ефективно задоволяване на търсенето на банкноти на всяко място и по всяко време в еврозоната и извън нея.

Евросистемата не само гарантира постоянното високо качество на новоотпечатаните банкноти, но и доброто физическо състояние на банкнотите, след като те напуснат трезорите на централните банки. Всяко влошаване на качеството в резултат на износване или замърсяване, докато са в обращение, може да доведе например до отхвърляне на банкнотите от автоматите за продажба на стоки. Ако такива банкноти не бъдат изтеглени от обращение, разпознаването на фалшифицираните банкноти също би било затруднено. Ето защо при обработката на евробанкноти от високоскоростни машини за сортиране в НЦБ са определени общи минимални стандарти за качество, при които банкнотите могат да бъдат емитирани. Тези машини са в състояние да проверят истинността и физическото състояние на една банкнота за частица от секундата. Където е необходимо, националните централни банки са предприели мерки за осигуряване на по-честото връщане на определени купюри с цел изваждане от обращение на износените банкноти.

Евросистемата също така внимателно наблюдава въвежданите от търговските банки нови тенденции в организацията на наличнопаричното обращение. Още през 2002 г. с производителите на машини за обработка на банкноти за последваща употреба и европейските

асоциации в кредитния сектор са договорени общи минимални стандарти за качеството и истинността на банкнотите. Машините за обработка на банкноти за последваща употреба са автомати на самообслужване, които могат да приемат, обработват и връщат банкноти в обращение при един напълно автоматизиран процес. Стандартите гарантират надеждността на проверката на банкнотите за истинност и годност преди връщането им в обращение. През декември 2004 г. тези стандарти са разширени, така че да съответстват на „Рамка за откриване на фалшификати и сортиране по годност на евробанкноти от кредитни институции и други лица, работещи с пари в брой на професионална основа“. Рамката съдържа изисквания към банките и компаниите за превоз на парични средства при връщането в употреба на банкноти, получени от клиенти – посредством автомати за обработка на банкноти за последваща употреба или обслужвани от служители машини за обработка на банкноти. Новата рамка намалява в още по-голяма степен риска банките случайно да пуснат в обращение фалшифицирани банкноти. Един от способите за това е банките и компаниите за превоз на парични средства да ползват само автомати и машини за обработка на банкноти за последваща употреба, които успешно са преминали тестване в централната банка.

Еврот се развива добре, а Евросистемата натрупва значителен опит след въвеждането на банкнотите и монетите и управлението на тяхното обращение. При въвеждането на еврото в новите държави-членки на Европейския съюз ще бъде използван този опит. След 2007 г. еврото постепенно ще замени националните валути на 12-те държави, които се присъединяват към Европейския съюз след 1 май 2004 г.: България, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Унгария и Чехия. Първата от 12-те държави, която се присъединява към еврозоната, е Словения – през януари 2007 г.

Като стабилна и широко търгуема валута еврото е привлекателен обект за фалшифициране. Броят на фалшификатите обаче представлява много малка част от близо 11-те милиарда евробанкноти в обращение.

Жан-Клод Трише, председател на Европейската централна банка, приветства символично десетте нови държави-членки на Европейския съюз в Европейската централна банка през 2004 г.

За да запази преднината си пред фалшификаторите, Евросистемата постоянно наблюдава положението с фалшивите банкноти и развитието на технологиите за печат и възпроизвеждане и разработва нови защитни елементи и нови техники за производство на банкноти.

Всеки защитен елемент започва да „остарява“ още с емитирането на една серия банкноти – очевидно познанията на фалшификаторите за защитните елементи нарастват с течение на времето. Ето защо емитентите обикновено усъвършенстват сериите банкноти, след като те са били в обращение няколко години.

Всъщност, планове за нова серия евробанкноти вече са в напреднал стадий. Те ще включват нови защитни елементи, но иначе ще бъдат продължение на сегашната серия: банкнотите ще имат същите номинални стойности – от 5 до 500 евро – и ще разработват сегашната тема – „Епохи и стилове в Европа“, което ще ги направи незабавно разпознаваеми като евробанкноти.

Първият стадий в разработването на новата серия включва съставянето на списък с критерии за сигурност. Отчита се мнението на различни групи потребители, за да се създадат по-удобни за тях банкноти, които лесно се използват в търговските обекти и всички други места и лесно се проверяват с невъоръжено око и от сензорите на машините. Следващият етап е на производствено-техническо тестване, при което защитните елементи се изпробват за установяване на тяхната устойчивост на износване и други експлоатационни качества и на пригодността им за серийно производство.

Разработването и производството на новите евробанкноти отнема известно време; те ще бъдат пускани в обращение постепенно, в продължение на няколко години. Точното време и последователност на въвеждането им ще зависи от изработването на новите защитни елементи и от ситуацията с фалшификатите. Очаква се първата нова банкнота да се появи към края на десетилетието.

© Европейска централна банка, 2007 г.

АДРЕС

Kaiserstrasse 29 60311 Frankfurt am Main, Germany

ПОЩЕНСКИ АДРЕС

Postfach 16 03 19 60066 Frankfurt am Main, Germany

ТЕЛЕФОН

+49 69 1344 0

УЕБСАЙТ

<http://www.ecb.int>

ФАКС

+49 69 1344 6000

ТЕЛЕКС

411 144 ecb d

СНИМКОВ МАТЕРИАЛ

Централна банка на Германия (Deutsche Bundesbank)

Европейска общност

Европейска централна банка

ОТПЕЧАТАНО ОТ

Kern & Birner GmbH & CO KG, Франкфурт на Майн, Германия

ISBN: 978-92-899-0319-6 (електронна версия)

